БҮҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Бүүр Тыва обкомунуң, кызыл хоорай комитединиң болгаш ажылчы чоннарның депутатларының область советинин органы

1925 чылда үндезилетинген.

1951 октябрь 21 воскресенье № 207 (2381)

ӨРТЭЭ 10 КӨП

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Делегейге быжыг тайбың дээш! (1 арын).

Улуг Октябрьниң 34 чыл оюнга күш-ажылчы чедиишкиннер-биле ужуражыыл! (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ:

И. Федулов — Коммунистер — социалистиг чаруштың организакчылары.

А. МУГИНОВ — Партия хуралдарын бедик деннелдерге эртирер (2 арын).

А. Григоренко — И. В. Сталинның дыл эртеминиң талазы-биле өөредиинге холбаштыр тыва школаларга орус дыл башкылаарының байдалы болгаш эде тургузарының сорулгаларының дугайында. (2 арын).

Редакцияга чагаалар. (3 арын).

Атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызын даштыкыда канчаар көрүп турары. (3 арын).

Кыдат улустуң улуг тиилелгелери. (4 арын).

Кореяда болуушкуннар. (4 арын).

Чогаадыкчы организацияларның ажылын шыңгыырадыр

Совет Эвилелинде ажылчыннарның, тараачыннарның база интеллигенцияның янзы-бүрү эвилелдери болгаш организациялары үре-түннелдии-биле ажылдап турар. Оларның аразында литератураның болгаш уран-чүүлдүң шугумунда ажылдап турар интеллигенцияның чогаадыкчы организациялары — чогаалчыларның, архитекторларының, чурукчуларның, композиторларның база театр ажылдакчыларының эвилелдери болгаш ниитилелдери чугула рольду ойнап турар.

Чогаадыкчы организациялар болза, коммунизмниң тиилелгези дээш, бүгү улустуң демиселинге идепкейлиг киржип, ажылчы чонну совет патриотизмниң хөрээнге кижизидер талазы-биле партия биле совет күрүнеге дузалажыр хүлээлгелиг. Олар чаа чогаадыкчы каадырларны ажылчыннарның, колхозчуларның болгаш интеллигенцияның иштинден сагыш човангыры-биле өстүрүп доруктурар болгаш литература, уран-чүүл ажылдакчыларының күжениишкиннерин бедик идейлиг, чаа чечен чогаалдарны тургузарынче аайлай башкарар ужурлуглар.

Совет литература болгаш уран-чүүл боттарының бүгү-ле чедиишкиннери-биле бистин партиявыстын удуртулгазынга бараан болур хүлээлгелиг. Идеология айтырыгларының талазы-биле ВКП(б) ТК-ның, эш Сталинның айтыышкыннары литература болгаш уран-чүүлдүң ажылдакчыларын билдингир программа-биле чепсеглеп, чаа чогаадыкчы чедиишкиннерже оларны хейат киирип турар.

Большевиктерниң партиязы совет улустуң мурнакчы культуразының байлакшылгазының дугайында сонсаал чокка сагыш салып турар. Тургузукчу ажыл бистиң чурттуң чер болганында-ла чоруп турар болгаш улустар байлак, культурлуг амыдыралда чурттап турар. Культураның бүгү-ле адырларында ажылдап турар чогаадыкчы каадырлар бисте чогаадылгалыг ажылдың өзулуг хостуг байдалдарынга дүргени-биле өзүп, совет чурттуң улустарының байлак талантылары улам чечектелип турар. Культура революциязы бистиң чуртка боттапганының түннелинде, оон хүрээлениде бүгү социалистиг нацияларның төлээлери ажылдап турар улус-чу, чаа совет интеллигенция тургустунган. Республика бүрүзүнде социалистиг уткалыг, национал хевирлиг культура чечектелип турар.

Литература болгаш уран-чүүл ажылдакчыларының чаа каадырларының депшилге, өзүлдезинге улуг рольду чогаалчыларның, архитекторларның, композиторларның, чурукчуларның чер-чер — республика, край, область эвилелдери ойнап турар. Чогаадыкчы амыдырал сайзырангай болгаш идей-кижизидилгелиг ажыл шыңгыы чорутунуп турар черлерде күш-ажылчы интеллигенцияның организациялары, оларның мурнунга салдынган бүгү сорулгаларны чедиишкиннии-биле күүседип шыдап турар.

Чер-черде чогаадыкчы эвилелдерниң ажыл-чорудулгазы ам үеде канчаар-даа аажок улуг калбарыышкынны чеҗдип ап шыдаан болгаш маргылдаа чок чедиишкиннерлиг. Ынчалзажок, ол организацияларның ажылында ам-даа улуг-улуг четпестер бар. Украинаның, Азербайджанның, Узбекистанның чогаалчылар эвилелдериниң сөөлгү үеде болуп эрткилээн пленумнарынга база Белоруссия, Казахстан болгаш өске-даа республикаларның чогаалчылар хуралдарынга литература, уран-чүүлдүң элээн чамдык чогаалдарында идеологтуг частырыглар чидиг шүгүмчүлелдерге таварышкан. Элээн хөй чогаадыкчы организацияларның ажылы, оларга тургускан негелделерни ам-даа харыылап шыдавайн турарын, чамдык организацияларда шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел кошкак калбарып турар дээрзин ол хуралдарның киржикчилери чөптүүбиле демдеглээннер. Чамдык чогаалчыларның чогаадыкчы ажылдарында националисчы характерлиг шыңгыы частырыглар, хамаанчок бодаар болгаш идея чок чоруктун илерээшкини болза, сагыш амыр, өөдежок бак байдалдың ужурундан эскертинмейн барган деп көрзе чогуур.

Чогаадыкчы эвилелдериниң элээн хөй республика, край, область организацияларының ажыл-чорудулгазында улуг-улуг четпестер болза, олар амыдырал-биле харылзааны кошкак тудуп турарындан, чогаадыкчы хостуг дискуссияларның тудагдалдыг болуп келгениниң болдунуп турары тодаргай. Күш-ажылчы интеллигенцияның чамдык эвилелдери дуглалчак байдалга, калбак массадан хоорук байдалга ажылдап турарлар. Ынчангаш ол ындыг байдал чогаадыкчы өзүлдеге шаптык ужураштырып, чангыс черге таптаашкынга болгаш частырыгларга чедирип турар. Республиканың чогаалчылары литература болгаш уран-чүүл айтырыгларының талазы-биле ВКП(б) ТК-ның шиитпирлериниң чогуур түннелдерни кылбайн барган дээрзин Узбекистанның Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң пленумунга демдеглеп эрткен. Оон ужурундан буржуаз национализмниң саңлдар-халдавыры, хамаанчок бодаар болгаш идея чок чорук Узбекистанның чогаалчыларында ам-даа илеретинип турар.

Чурукчулар, композиторлар, архитекторлар болгаш театр ажылдакчыларының эвилелдериниң ажылында ол ышкаш четпестер барын совет хөй-ниити база демдеглээн. Чижээлээрге, совет чурукчулар эвилелиниң Москва салбыры бодунуң ажылын таарышпазы-биле кошкадып суларткан. Боттуг чогаадыкчы айтырыгларның талазы-биле дискуссияларны мырыңай чорутпайн турар ийикпе делгелге чуруктарын хөй-ниитиниң киржилгези чокка чугаалажып турар болгаш секцияларда херектиң чөгенчиг байдалы инициатива чок дуглалчак байдал-биле илергейлеринип турар. Куйбышевте чурукчулар эвилелиниң салбырында ажыл база багай организастатынган. Чангыс черге таптаашкын, сагыш амыр болгаш негелде чок байдал ук салбырда өөскээн. ВКП(б)-ниң Куйбышев обкому чурукчулар эвилелиниң салбырының ажылын шоолуг сонуургавайн келген болгаш чурукчуларның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазынга таарымчалыг байдалды хандырып тургузарынче сагыш салбайн турар.

ССРЭ-ниң Чогаалчылар эвилелиниң ол ышкаш архитекторлар, композиторлар эвилелериниң баштаар черлериниң болгаш чурукчулар эвилелдериниң оргкомитединиң талазындан чогаадыкчы эвилелдериниң ажылын шиитпирлии-биле эде тургузуп, оларга удуртулганы экижидериниң эргежок чугулазын үстүнде фактылар херечилеп турар дээрзи бисте илдеҗ-дир.

Композиторлар эвилелиниң баштаар чери чер-черде ажылдап турар композиторларның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазын кошкак удуртуп турар. Моон ужурундан хөй-хөй талантылыг аныяк композиторларга үргүлчүнүң мергежилдиг дузаламчызы барык-ла көргүстүнмейн келген. Эргежок чугула негелделиг байдал эвилелге үр үениң дургузунда кэлбарбайн келген болгаш «Чүректиң бүгү-ле ханызындан» деп Г. Жуковскийниң операзы чижектиг уран-чеченинин талазы-биле кошкак, идейлиг деннел талазы-биле улуг четпестерлиг чогаалдар мактатынып турар. Оперлиг уран-чүүлдүң шугумунда четпестерниң дугайын совет парлалгага бижээнинин сөөлүнде безин, композиторлар эвилели өзулуг чогаадыкчы чугаалажыышкыннарның айтырыгларын организаставайн барган. Совет архитекторларның мурнунга ам харыысалгалыг болгаш нарын сорулгалар салдынып турар. Бистиң чуртта гидротудугларның көстүп көрбээн калбарыышкыны болгаш коммунизмниң улуг тудугларының дериишкиннери улуг чогаадыкчы күжениишкиннерни архитекторлардан негеп турар. Ындыг турбужа, архитекторлар эвилелиниң баштаар чери республикалар, крайлар болгаш областар архитекторларының ажылының дуржулга солуушкунун чорутпаан ийикпе улуг тудугларның үндезин айтырыгларын шиитпирлээринче архитекторларның күжениишкинин организаставайн турар.

Чогаадыкчы эвилелдериниң чер-чер салбырларынга оларның баштаар органнарының талазындан берип турар удуртулгада четпестер, чер-черде херектиң байдалын олар кошкак билип, чер-черниң чогаадыкчы күштеринге үргүлчүнүң дузаламчызын чедирбейн турарын тодаргайы-биле айтып турар. Кайы-бир черде организацияның ажылын өөренип көөр болгаш чугаалажып шиитпирлээр чорук, чүгле кажан аңаа шыңгыы частырыглар болдунганы илеретинип келгенде, ам эгелээр суг үүлдер ховар эвес болуп турар. Удуртулганың шак ындыг аргазы чер-черниң чогаадыкчы организацияларының ажылын экижидеринге шоолуг-ла дуза кадып шыдавазы тодаргай.

Чогаалчыларның болгаш уран-чүүл ажылдакчыларының ажыл-чорудулгазы чер-черниң партия органнарының доктаамал хайгааралынга кирген турар ужурлуг. Күш-ажылчы интеллигенцияның идей-политиктиг кижизидилгезиниң дугайында олар сагыш салыышкынны илередип, чогаалчыларның, театр ажылдакчыларының, композиторларның, архитекторларның, чурукчуларның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазынче ханызы-биле сиңнигип кирген турар ужурлуг. Партия комитеттери, чер-черниң чогаадыкчы организацияларының ажыл-хөрээнге чогуур сонуургалды салбайн баар чорук, канчаан даа дөстүнүп шыдатынмас байдал болур. Чижээ, ВКП(б)-ниң Чкалов обкому Чогаалчылар эвилелиниң область салбырының ажылында четпестерни биле тура-ла, оон ажыл-чорудулгазын үндезини-биле экижидеринче шиитпирлиг хемчеглерни албайн келген.

Чер-черниң чогаадыкчы эвилелдериниң ажылын экижидеринге парлалга улуг рольди ойнаан турар. Литература болгаш уран-чүүлде бүгүле чаа, мурнакчы чүүлдерни ол изиибиле деткип, большевикчи шүгүмчүлелди калбартпышаан, оларның хөгжүлдезинге дузалажыр ужурлуг. Бисте чер-черниң парлалгалары, ында ажылдап турар литература, уран-чүүл ажылдакчыларының чогаалдарында четпестерни ыыт чок оюп эртирбишаан, ынчангаш шыңгыы частырыгларны болдуруп турарлар.

Оларның бүгү ажыл-чорудулгазының деннелин бедидер талазы-биле чер-черниң чогаадыкчы организацияларынга көргүзер боттуг дузаламчы — идеологтуг ажылдың эң чугула сорулгаларының бирээзи ол. Чогаалчыларның, композиторларның, архитекторларның, чурукчуларның эвилелдери болгаш өске-даа, чогаадыкчы организациялар чер-черде боттарының салбырларынга бээр удуртулганы үндезини-биле экижидер ужурлуглар. Чогаалчылар болгаш уран-чүүл ажылдакчыларының күжениишкиннерин ВКП(б) ТК-ның идеология айтырыгларының талазы-биле үндүрген төөгүлүг шиитпирлерин чедиишкинниг күүседиринче, бистиң совет үевиске үнемчелиг, бедик идейлиг чечен чогаалдарны тургузарынче углап башкарар чорук —чер-черниң партия органнарының чугула хүлээлгези ол.

(«Правданың» мурнуку чүүлү).

Делегейге быжыг тайбың дээш!

Сентябрьниң 15-те Куйбышевке тайбың талалакчыларының область конференциязы болуп эрткен. Конференцияның доозулганының соонда төлээлер Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга аттарын салган.

Чурукта: «Куйбышевгидростроинуң» экскаваторжуларының алдарлыг бригадири Василий Лямин ат салып тур.

Чуруу Б. Пушкиннин. СЭТА-ның пресслишези.

Бис тайбыңны төнчүзүнге чедир камгалаар бис!

Кажан бистиң чуртувуста үүс-үүс муң «тайбынның хуудустары» совет кижилерниң холунуң үжүү-биле долдунуп турар үеде Берлинге болган аныяктарның болгаш студентилерниң үш дугаар Бүгү-делегей фестивали менээ сагындырып тур. Кайгамчыктыг турши шүлүкчү Назым Хикметтиң тайбың дээш аныяк демиселчилерни адааны—тайбының ак, сарыг болгаш кара көге-бугалары чер делегейниң бүгү булуннарындан фестивальже чыглып келип турган. Фестивальдиң киржикчилери-биле ужурашкаш, чер делегейниң бүгү шынчы кижилериниң дайынны болдурбас деп долу шиитпиринге меңгези-биле бүзүрээн мен. «Тайбың», «Найырал», «Сталин»— бо сөстер ынчаарда фестивальдиң киржикчилериниң аскындан дүшпейн турган.

Тайбың күш-ажылче болгаш чогаадылганың чырыткылыг калбак оруунче орукту менээ болгаш мээн өөнүктеримге совет тургузуг ажылдып берген. Молдав улус бистиң Төрээн чуртувустуң бүгү улузу-биле бир дөмей тайбың күш-ажылын кылып турар. Бисте культура болгаш уран-чүүл көстүп көрбээн чедиишкинни чеҗдип алган. Колхозчуларның, ажылчыннарның болгаш албан хаакчыттарның он-он уруглары Кишиневтуң консерваториязында өөренип турар. Ол ышкаш Молдавияда музыка училищези болгаш музыка школазының четкилери ажытынган. Филармония болгаш 4 театрлар ажылдап турар.

Мээн улузумнуң амыдыралы кайгамчык эки. Мынчангаш ак-сеткилдиг миллион-миллион кижилер-биле кады бо хүн мынчап чугаалап турар бис: «Бис тайбынны негеп тур бис! Тайбынны төнчүзүнге чедир камгалаар бис!».

П. БОТЕЗАТ,
Кишиневтуң күрүне консерваториязының студентизи.

Сталинградчылар тайбыңны негеп турар

СТАЛИНГРАД. «Делегейге—Тайбың!» — Сталинградтың Тайбын кудумчузу деп адатынган чаа кудумчузун кежилдир турар ол лозунг маадыр-хоорайның бүгү чурттакчыларының негелдезин илередип турар.

Волга-Доннуң болгаш Сталинград ГЭС-тиң тудугжулары, тракторларның экскаваторларның болгаш чер казар күчүлүг снарядтарның тургузуучулары, чуртталга бажыннарының, школаларның, эмнелгелерниң тудугжулары, сталинградчы кан эзилдирикчилери, кезикчилер болгаш демир-орукчулар, ыяшчылар, эртемдээннер болгаш студентилер шупту-ла бүгү делегейге тайбыңны негеп турарлар.

— Заволжьени суг-биле болгаш аарга-биле хандырар, курган хаттарны доктаадыр, элезинниг куруг ховуларны болгаш кургаг черлерни чечектелип турар крайлар кылдыр хуулдурар төлээде биске тайбын херек—деп Сталинградтың көдээ ажыл-агый институдунуң доцентизи, техниктиг эртемнериҥ кандидады Анатолий Климов чугаалаан.

— Тайбының ажыынче!— деп судно чоруур Волга-Дон каналдың экскаваторжузу коммунист Дмитрий Слепуха допчузу-биле тайылбырлап турар. Ол экскаваторжу болза, октябрьниң бирги чартыында пландан дашкаар үс-үс тонна довуракты ужулган.

— Чаа дайынны кыпсырын империалистерге төпшээревес бис — деп пароход тудар черлер инженери Орлов чугаалап турар. Орлов болза, үшкү эң тергиин шыдалдыг чер казар снарядты сүгже киирерин командылап турар.

—Тайбының хөрээнге, Төрээн чурттуң экономнуг күчүзүн быжыглаарынга сталинградчылар күжүн харамнанмастар — деп тудугжу Павел Оремин чугаалап турар. Оремин болза чаа чылдың планында ажылдап турар.

Октябрь мурнунуң чарыжынче кирбишаан, Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга боттарының холунуң үжүктерин маадыр-хоорайның ажылышчилери Төрээн чурттуң аллары биле кылган бүдүрүлгелиг чедиишкиннер-биле быжыглап турарлар.

(СЭТА).

Улуг Октябрьниң 34 чыл оюнга күш-ажылчы чедиишкиннер-биле ужуражыыл!

КОЛХОЗЧУЛАР ЧАРЖЫП ТУРАР

Улуг-Хем районнуң Көк-Чыраа сумузунда Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң эр, херээжен колхозчулары Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнуң байырлалынга төлептиг ужуражыр дээш тараа дажылгазы, бастырылгазы, мал кыштагладыышкынынга белеткел болгаш өске-даа ажылдар талазы-биле чаа бот-хүлээлгелерни ап, улуг көдүрлүүшкүн-биле ажылдап турарлар.

Колхозтуң тараазының бастырылгазын октябрь 25-те, малдың чаа 2 кажааларының тудугларын болгаш эрги кажааларының септелгезин база октябрь 25-те, 4 чурттала бажыннарының тудугларын октябрь 30-де доозар болгаш хаван, дагаа фермаларының тудугларын, септелгелерин чорудар, тарааның саван, погун бүрүн бөлүп алыр, күскү чер андарылгазының, үрезин уруушкунунуң планын күүседир суг дээш өске-даа ажылдарны организастыыбиле чорудуп турар.

Бо ажылдарны Октябрьниң байырлалының бетинде бүрүн күүседир дээш колхозчуларның күжүн эде организастап, тус-тус бригадалар аразынга социалистиг чарышты калбартып турар.

ХҮЛЭЭЛГЕЗИН КҮҮСЕТКЕН

Авторотаның чолаачылары болгаш септекчилери октябрь мурнунуң стахановчу тайбың ээлчээнге киргеш, алган хүлээлгелерин бедик түннелдерге күүседир дээш кызымакай ажылдап турар.

Октябрьниң баштайгы чартыында бүдүрүлге планын стахановчу дарганнар эштер Петеримов, Прохорович, Воронин, токерь эш Лазарьев олар 180—200 хууга, чолаачы эштер Бучигин, Кожевников, Карасев олар чуьк сөөртүрүнүң планын 120—130 хууларга күүсеткилээн. Чазаныкчы эш Тимонин хүн-бүрүде-ле үш норманы күүседип турар.

Беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбың Пактызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга бодунун адын салып тура, чолаачы эш Зюзин Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнуң байырлалынга чедир капитал септелге чокка 100 муң километрни эртерин доозар деп хүлээлге алган, ол хүлээлгезин хуусаа бетинде октябрьниң 16-да күүседип, 104 муң километрни капитал септелге чокка эрткен. Оон машиназында кандыг-даа үрелиишкин чок болган. Эш Зюзин машиназын септелгеге кииреринге чедир дыка хөй муң километрни эртерин хүлээнип турар.

Б. БАТАЛОВ.

ИЙИ-ҮШ ЧҮСЧҮЛЕР

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнуң байырлалынга күш-ажылдың бедик түннелдери-биле ужуражыр дээш октябрь мурнунуң стахановчу тайбың ээлчээнге кирген автотранспорт конторазының чамдык чолаачылары октябрьниң баштайгы чартыында бүдүрүлге планнарын ыракта ажыр күүседкен. Ылаңгыя чолаачы эш Лущаев чартык айның бүдүрүлге планын 300 хуу, эштер Курочкин, Дресвянников олар 220—256 хуу чедир күүсеткилээн. Олар ам айның ийиги чартыында бүдүрүлге планын оон-даа ажыр күүседири-биле ажылдап кирипкен.

А. КОВАЛЕВСКИЙ.

СТАХАНОВЧУ ЭЭЛЧЕГДЕ ТУРЖУП ТУРАР

Чурттуң үлетпүрлүг бүдүрүлге черлериниң октябрь мурнунуң стахановчу ээлчээнде коллективтери чаа-чаа күш-ажылчы чедиишкиннерни чеҗдип ап турарлар.

Серовтуң доменщиктери суугуже агаар бээрин улгатырганнар. Ол чорук болза, дүрген эзилдириглерни кылыр болгаш металлды хуусаа бетинде үндүрер арганы берген. Моон түннелинде стахановчулар хүннүң-не пландан дашкаар элээн каш вагон шойну берип турарлар.

Саратов области «Коммунист» деп дизель тургузуушкун заводунуң механика цехинде агрегат кезикче диштерлиг станокту чаа хевирбиле кылган. Ол болза, херекседдерни үзүк чок ажылдап кылыр арганы берген. Дузалал үе дыка кызыртынган, кылыглар үндүрүүшкүнү элээн каш катап өскен.

Чурттуң руда байыдар фабрикаларынга технологтуг процесстерни автомат-биле башкарарынга херек чаа херекседдерниң бүдүрүлге байдалдарынга чорудуп турган шылгалдаларын ажыктыг казып тывар байлактарның механикалыг сайзырадыышкынының ленинград эртемшинчилел институдунуң коллективи доозупкан.

Мурнуу магистральдың Белгород салбырының демир-орукчулары чигир свёклазын озалдатпайн чүдүрүп чорудуп турарлар. Станция начальниги эш Андресянның саналын ёзугаар свёкланы трактор-хүүрективтиң дузазы-биле 30 минута дургузунда чүдүрүп турар. Ынчаар чүдүрериниң үезинде вагоннарны ангы-ангы кылдыр адырбас, а поездини чүдүрүлге черинче бүдүн составы-биле эккээр. Ол чорук вагоннарның орта туруп бээр чоруун 15 шакка кызырган.

(СЭТА).

Сталинчы улуг чогаал

Тыва областың ном үндүрер чери эш И. В. Сталинның «Ленинизмниң айтырыглары» деп генийлиг чогаалын тыва дыл кырынга парлап үндүрген.

Оон очулгазын Тыва областың ном үндүрер чериниң бригадазы күүсеткен болгаш очулгазын ВКП(б) Тыва обкомунуң комиссиязы редакторлаан.

Эш И. В. Сталинның ол улуг генийлиг чогаалын парлап үндүргени бистиң областың идейлиг амыдыралынга кончуг улуг болуушкун болур. Областың коммунистери, комсомолчулары, интеллигенциязы ол сталинчы улуг чогаалдан марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренип ап, боттарының теория талазы-биле билиин байыдып алырынга кижи үнелеп четпес дузаны ол чогаал бээр.

Бо сталинчы генийлиг чогаалда «Ленинизмниң үндезиннериниң дугайында», «Октябрь революциязы болгаш орус коммунистерниң тактиказы», «Ленинизмниң айтырыгларынга», «Тараачын айтырыының талазы-биле партияның үш кол лозуннарының дугайында», «Октябрьниң белеткелиниң үезинде пролетариаттың болгаш эн ядыы тараачыннарның диктатураазының лозунунуң дугайында», «Октябрь революциязының бүгү-делегей характери», «ССРЭ-ге аграр политиказының айтырыгларынга», «Кулактарны ангы кылдыр узуткаар политика дугайында айтырыгга», «Ажыл-агыйжыларның сорулгаларының дугайында», «Большевизмниң төөгүзүнүң чамдык айтырыгларының дугайында», «Диалектиктиг болгаш төөгү материализмниң дугайында», «Совет Эвилелиниң Конституциязының төлевилелиниң дугайында» болгаш эш Сталинның оон-даа өске дыка хөй тергиин ажылдары кирген.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Коммунистер — социалистиг чарыштың организакчылары

Областың ажылчы чоннарының улуг Сталинга чоруткан чагаазынга алган хүлээлгелерин бедик түннелдерге күүседир дээш Кызылдың автотранспорт конторазының коллективи социалистиг чарыштың бедиткен хүлээлгелерин алгаш ажылдап турар. Коллективке социалистиг чарышты калбартырынга, ону хүн-бүрү удуртурунга, күүселдезин организастаарынга партия организациязы улуг рольди ойнап турар. Партия организациязы социалистиг чарыш дугайында айтырыгны хуралынга чугаалашкаш, коммунистер социалистиг чарышка мурнакчылар болур, партия кежигүнү эвес массаларны боттарының деннелиже чедир көдүрер, коллективтиң иштинге полит-массалыг ажылды күштелдирер дугайын шиитпирлээн. Партия хуралының шиитпирин ажыл-херек кырынга боттандырып, коммунистер баштайгы ээлчегде социалистиг чарыштың бедиткен бот-хүлээлгелерин ап, партия кежигүнү эвес массаларны олче хаара туткан.

Коллективке бир дугаарында социалистиг чарыштың бедиткен хүлээлгелерин фрезировщик коммунист эш Савинцев алган. Эш Савинцев бүдүрүлге планын ай-айы-биле үргүлчү ажыр күүседип келген. Ам 1953 чылдың санынга ажылдап турар. Мурнакчы коммунист эш Савинцевтиң үлегери-биле партия организациязының коммунистери социалистиг чарыштың бедиткен хүлээлгелерин тус-туста алганнар.

Квартал планнарын ажыр күүседип, машиналарын кончуг эки байдалга эдилеп турары дээш чолаачы коммунистер Кривенко, Зайцев-Комбу, Петроченко оларга автотранспорт конторазының администрациязындан болгаш месткомдан эн эки чолаачылар деп алдарлыг атты тывыскан.

Коммунистер эштер Савинцев, Сорокин, Непомнящий, Потылицын олар боттарының ажыл нормазын ажыр күүседири-биле кады, цехтерде агитаторлар болуп ажылдап турар. Олар ажылчыннар ортузунга беседаларны, солун номчулгазын хүн-бүрү чорудуп, улуг Сталинның мурнунга алган хүлээлгелерин хуусаа бетинде долдур болгаш ажыр күүседир дугайында тайылбыр ажылын кылып, оларны тишлелгеже сорук киирип турарлар. Эштер Савинцев, Сорокин, Непомнящий олар он хире өөреникчилерни боттары тускай ажылдап турар кылдыр автотехника хөрээнге өөредип каан. Ол өөреникчилер ам бүдүрүлге планын ажыр күүседип, эки шыпарлыг септелгени кылып турарлар.

Бо чылдың үшкү кварталында бүдүрүлге планын күүсеткениниң түннелинде коллективке 119 кижилер стахановчулар шалычылар болган. Оон иштинде 20 коммунистер бар болуп турар.

Коммунистер III кварталдың планын шуптузу ажыр күүсеткен. Оларның иштинде чолаачы эш Блохин, токарь эш Селкевич, чазаныкчы эш Соловьев олар 235—260 хуу, база эштер Кривенко, Зайцев-Комбу, Гребенников, Савинцев, Потылицын, Понаргин, Столбун, Черноусов, Петроченко, Сапагов, Фескин, Михайлов, Сорокин олар бүдүрүлге планнарын 118—130 хуу күүсеткеннер.

Эш Панасюра бодунуң машинаазын 102 мың километрге капитал септелге чокка маңнаткан, ам ээлчег механиги кылдыр удуртур ажылда депшитирген, бүгү-ле берген даалгаларны чогуур үеэзинде күүседип турар.

«Автомобиль транспортунуң шылгарангайлары» деп хүндүлүг атты эштер Кривенко, Столбун, Потылицын, Блохин Г. Пансюра, Петроченко, Сенкевич, Сорокич, Плотницкая олар чаалап алганнар.

Эң эки чолаачы деп атты эштер Блохин А, Петроченко, Кривенко, Потылицын, Столбун, Черноусов олар, эң эки дарган деп атты эш Сорокин, эң эки фрезировщик деп атты эш Савинцев, эң эки токарь деп атты эш Сенкевич олар чеьдип алганнар.

Коллективке коммунистерниң шак мындыг мурнакчы, организакчы ажылының ачызы-биле автотранспорт конторазының коллективи эйгы-биле бүдүрүлге планнарын ажыр күүседип, ажылдың эки шынарын чеьдип ап турар. Коллектив 4 айларның дургузунда ВКП(б) хооркомунуң, хооркүүскомнуң шилчип чоруур кызыл тугун, база үлетпүр бүдүрүлгелериниң профэвилеллериниң обкомунуң шилчип чоруур кызыл тугун быжыы-биле тудуп турар.

Коммунист эш Савинцев бүдүрүлге ажылының темпизин дүргедедиринге чиг-этти материалдарны камнаарынга, ажыктыг эгелекчи саналдарны каш удаа үндүрүп турган, оон ол саналдарын бүдүрүлге ажылынга нептередип ажыглаан.

Автотранспорт конторазында партия организациязы улуг Сталинның мурнунга коллективтиң алган хүлээлгелерин бедик түннелдерге күүседир дээш демиселин боттуг удуртур, коммунистерниң мурнакчы, организакчы ролюн улам белидер дээш ажылдап турар.

И. ФЕДУЛОВ,
Автотранспорт конторазында партия организациязының секретари.

И. В. Сталинның дыл эртеминиң талазы-биле өөредиинге холбаштыр тыва школаларга орус дыл башкылаарының байдалы болгаш эде тургузарының соорулгаларының дугайында

Эш И. В. Сталинның генийлиг чогаалдары школага дыл башкылаарының талазы-биле калбак перспективаны ажыткан болгаш национал школаларга орус болгаш төрээн дылдарны башкылаарының үндезин айтырыгларын бүрүн билдингир болдурарынга дузалаан.

И. В. Сталинның дыл эртеминиң талазы-биле ажылдары парлатынып үнгениниң бээр школага дылдар башкылаарын, оон иштинде тыва школаларга орус дыл башкылаарын эде тургузарынче угланган элээн ажыл чорутунган.

Партия болгаш чазактың айтып турарын ёзугаар национал школага орус дылды башкылаарда, уруглар орус эвес ортумак школаны дооскан соонда чурттуң кайы-даа дээди өөредилге черинге саат чок кирип, аңаа орус дыл кырынга өөренип шыдаар болурун кол негеп турар.

Кызылдың 2 дугаар ортумак школазының башкылары Черменева, Архипова, Чөөн-Хемчик районнуң Хайракан школазының башкызы Кузьмина болгаш бистиң өскедаа мурнакчы башкыларывыс сталинчы айтыышкынны ёзугаар боттарының ажылын эде тургузуп, элээн чедиишкиннерни чеьдип ап турар. Олар болза, хамыктың мурнунда орус дылдың словарь составын шиңгээдип алырынче, аас-биле чугаалаарын, бижиирин сайзырадырынче улуг кичээнгейни салып турарлар.

Кызылдың 2 дугаар ортумак школазының 10 дугаар класынын өөреникчилери бышкан билигниң аттестадынга шылгалданы аас-биле-даа, бижимели-биле-даа чедиишкинниг дужааганнар: орус дыл кырынга чүве чогаадып бижээш, 17 өөреникчилериниң иштинден 8 кижи үгле «5», «4» демдектерни алган.

Тере-Хөл районнуң Чыргаландыда чеди чыл школазында IV—VII класстарның 80 өөреникчилеринден 46 кижи, Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалыкта чеди чыл школаның IV—VII класстарының 204 өөреникчилеринден 121 кижи, Чөөн-Хемчик районнуң Чадаанада чеди чыл школаның IV—VII класстарының 181 өөреникчилеринден 142 кижи орус дылдың бижимел шылгалдазын «5», «4» демдектерге бижээннер.

Ындыг болза-даа, И. В. Сталинның айтыышкынын ёзугаар бодунуң ажылын ам-даа эде тургузуп шыдаваан башкылар болгаш школалар эвээш эвес болуп турар. Оон түннелинде элээн хөй тыва школаларда өөреникчилерниң бижик билири чавыс болгаш орус дыл кырынга домак тургузуп шыдавас болуп турарлар. Чаа-Хөл районда V класстарның 205 өөреникчилеринден 23 кижи, Улуг-Хем районнуң Хендергеде чеди чыл школаның V класының 26 өөреникчилеринден 8 кижи, Бай-Тайга районнуң Дөн-Теректе эге школаның I класының 49 өөреникчилериннен 9 кижи багай өөренген. Областа ниитизи-биле тыва школаларның 17339 өөреникчилериннен 1346 кижи багай демдекти алганнар.

1951—1952 өөредилге чылында РСФСР-ниң Чырыдыышкын Министерствозу тыва школаларга чаа өөредилге планын бадылаан. Чаа өөредилге планында орус дылдың шагын, ылангыя 3, 4, 5 дугаар класстарга кончуг көвүдеткен. Бир эвес моон мурнунда бо класстарга орус дыл өөренириниң шагы неделяда 6 турган болза, ам бо өөредилге чылында 10 чедир көвүдеткен, өске класстарга оон эвээш.

Тыва школаларга орус дыл өөренириниң шагын көвүдеткени-биле чергелештир ону башкылаарының шынарын экижидер ужурлуг. Бо дугайында орус дылдың грамматиказын, орфографиязын өөренириңге, словарьлыг ажылга онза кичээнгейни салыры эргежок чугула. Бодунуң словарь составының талазы-биле орус дыл делегейниң эн байлактыг дылдарының бирээзи.

«Словарь составы дылдың туруп турар байдалының хевир чуруун көрүнчүктелдирип турар: словарь составы бай болгаш янзы-янзы талалыг болган тудум-на дыл улам-на бай, улам-на сайзырангай болур» — деп эш Сталин чугаалаан.

Ынчангаш тыва школаларга орус дыл өөренириниң чорудулгазынга словарьлыг ажыл улуг черни эжелээн турар ужурлуг. Сөстүң словарь составын өөренир ажылды чорударда кичээлдерге номчулга чорудар, грамматиканы өөренир, чугааны сайырадыр ужурлуг. Оон ангыда өөреникчилер төөгүнүң, географияның, бойдус эртеминиң болгаш өске-даа кичээлдерге словарьни байыдар ужурлуг.

Бистиң школаларның ажылының практиказында орус дылдың чамдык башкылары словарь-биле ажылдың ужур-дузазын чедир үнелевес фактылар бар болуп турар. Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалыкта чеди чыл школазының башкызы эш Никитина болза, тыва дылды билир аайы-биле орус дыл кичээлдеринге оон ролин ажыр үнелеп турар. Ынчангаш орус дыл кичээлин ол тыва дыл кичээли болдуруп, кичээлдин хөй кезиин өөреникчилер-биле тыва дылга чугаалажып эртирип турар. Школага чаңгыс-аай орфографиялыг корум-чурум дээш демисел чорутпаан.

Орус дыл бүрүзүн шиңгээдип алырда, сөстү шын билип алыр, ону шын адаар болгаш бижиир, домакта сөстүң янзы-бүрү хевирлерин шын ажыглаар ужурлуг. Өөреникчилерниң сөзү чевен, сөстерни чугаалаарында болгаш бижиринде хөй чазыглар болуп, айыткан негелделерни күүсетпейн турар.

Тыва школаларга орус дылды өөренирде аразында чугаалажыр кичээлдерни, ылыңгыя үжүглел мурнунуң орус сөс өөренириниң үезинде ону чорудары мырынай эргежок чугула.

«Ынчалзажок словарь составының бодун алырга, ам-даа дыл болбайн турар,— ол эки-ле дээрге, дылга тудуг материалы болуп турар. Тудуг материалдары чокка бажың тудуушкуну болдунмас болза-даа, тудугнуң херээнге тудуг материалдарының бажың болбайн турары ышкаш, словарь составы чокка кандыг-даа дыл бодатынмас болза-даа, дылдың словарь составы база-ла дылдың боду болбайн турар» — деп эш Сталин чугаалаан.

И. В. Сталинның бо тодаргайлаашкынындан алырга, дылдың словарь составы дыл өөренириңге эргежок чугула болур. Өөреникчилер дылдың үгле словарь составын шиңгээдип алыр эвес, харын ол сөстерден домак чогаадып тургузарынга өөренир херек. Ынчангаш тыва школаларның өөреникчилери сөстүң словарь курлавырын көвүдедип алырын орус дылдың грамматиказын шиңгээдип алыры-биле катай чорудар ужурлуг.

Ынчаарга тыва школаларның беш— чеди класстарында орус дылдың грамматиказын өөренириниң практиказында мындыг фактылар болуп турар: чамдык башкылар синтаксисти бир дугаар черге идип үндүргеш, тус-тус сөстерниң склонениезинин болгаш спряжениезинин талазы-биле өөреникчилерге мергежилге бербейн турар. Оон түннелинде өөреникчилер сөстүң хевирлерин билбейн турар болгаш домакты шын тургузуп шыдавайн турарлар. Өске башкылар өөреникчилерге тус-тус сөстерниң склонениязының болгаш спряжениезинин талазы-биле мергежилге бээринден кортпайн, оларга ол чүге херек болурун тайылбырлап бээрин уттуп турарлар. Ындыг башкыларның өөреникчилери сөстү склонятап билир-даа болза, өөренген хевирлерин домакка шын ажыглап билбес болуп турар.

Түннелинде барып ол айыткан четпестер орус дылды өөренириңге грамматиканың ужур-дузазын, өөреникчилерниң билиинин деннелин кудуладыр бир дөмей түннелге киирип турар.

Морфология биле синтаксис дээрге, тускайланчак болза-даа оон-биле кады олар грамматиканың кезектери болуп, боттарының аразында чоок харылзаалыг туруп турар. Ол ийиниң харылзаазын өөреникчилер билген турары чугула.

Өөреникчилер төрээн дылының талазы-биле билиглерин орус дыл кичээлдеринге ажыглаар аргалыг болур төлээде, беш — чеди класстарга орус дылдың грамматиказын өөренирде төрээн дылдың грамматиказын өөренири-биле чергелештир чорудар ужурлуг.

Тыва школаларның өөреникчилери орус дылды чедиишкиниг шиңгээдип алыры уругларны орус сөстү шын адаарынга өөредир талазы-биле ажылдың шынарындан дыка хамааржыр. Оортан оларның үгле сөзүнүң тургузуу эвес, харын бижииринин шынары база хамааржыр. Сөстү шын эвес адаар чорук номчуурундаа, номчаан үүлүн билип алырындаа бергедедир. Ынчангаш орус сөстү шын адаарынче онза кичээнгейни салыр ужуру бо.

Өөреникчилерниң сөстү кайы хире шын адаарындан орус дылдың орфографиязын оларның шиңгээдип алыры шуут хамааржыр. Хөй-хөй школаларда орус дылдың орфографиязын билип ап турары кончуг четпес. Өөреникчилерниң хөй кезиниң бижимел ажылдарында чазыглар эмгежок. Ол чазыглар сөстү шын эвес адаарындан болуп турар. Чижээлээрге, орус өөреникчилерге стол деп сөстү бижиири ындыг-ла берге эвес, а тыва өөреникчилер болганчок-ла ажык үнмер киирип, сытол, истол болгаш оон-даа өскээр бижип турарлар.

Беш—чеди класстарга сөстүң элээн хөй кезиин ону канчаар адап турары хамаан чокка бир дөмей бижип турар орус орфографияның кол принцивин өөреникчилерге тайылбырлаар арга бар болуп турар.

Өөреникчилерниң чазыгларын эдер чорук орфографияны өөренип алырынга улуг ужур-дузалыг болур турбужа, чамдык башкылар чазыглар эдер ажылды үгле грамматика кичээлдеринге чорудуп турар. Кызыл-Мажалык школаның башкылары номчулга кичээлинге словарь ажылын чорудуп турган. Өөреникчи «Горький», «воображать» деп сөстерни доскага шын эвес кылдыр бижип кааргa, башкы ону безин номчувайн барган, а өөреникчилер ол-ла хевээр билип алганнар.

Школаларның практиказында бижимел ажылдарының контроль характерлиг болуру дыка көвүдеп турар Эң баштай өөреникчини шын бижииринге өөредир, а оон соонда ону контрольдаар херек.

Бо өөредилге чылында класс номчулгазындан дашкаар ажылды шын организастаарынче болгаш школадан дашкаар ажылды чорударынче онза кичээнгей салыр. Чижээлээрге, өөреникчилерниң чугаазын, бижиирин сайзырадыр сорулга-биле орус дыл кырынга илеткелдерниң, декломацияларның кежээлерин тургузар, журналдарны, бюллетеньнерни болгаш өскелерни үндүрер.

Бистиң областың башкылары И. В. Сталинның дыл эртеминиң дугайында чогаалдарын хүн-бүрү ханыызы-биле өөренип, советтиң мурнакчы дыл эртеминиң чедиишкиннерин областың школаларының практиктиг ажылынга чедиишкиниг ажыглаар ужурлуг.

А. ГРИГОРЕНКО,
Облоно эргелекчизинин ораакчызы.

Партия хуралдарын бедик деңнелге эртирер

ВКП(б)-ниң кежигүннерин болгаш кандидаттарын кижизидериниң база бир эң чугула методу партия хуралдарын доктаамал чорудары болур. Областың күр банк конторазында партия организациязы партия хуралдарын үргүлчү планныг, ай бүрүзүнде ийиден эвээш эвес чорудуп келген.

Бо чылдың эрткен 9 айларының дургузунда партия хуралдарын 17 катап кылган. Аңаа үе-үеде коллективтиң иштики амыдыралы-биле холбашкан айтырыгларны эки белеткелдии-биле чугаалажып турган. Чижээлээрге, партия чырыдыышкынының четкизинде өөредилге дугайын, агитация массалыг ажылдар дугайын, социалистиг чарыш дугайын болгаш колхозтарга шеф дузаламчызын көргүзериниң айтырыгларын, профэвилел комитединиң болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының, комсомол организациязының, хана солун ажылының дугайында болгаш өске-даа айтырыгларны чугаалашкылаан.

Партия хуралынга белеткел ону эртирериниң планы ёзугаар болуп турар. Ай төнчүзүнде партия хуралынга эрткен айның ажыл планының күүселдезинин дугайын коммунистерге партия эге организациязының секретари информаставышаан, дараазында айның хуусааларын айыткан, хуралдарга чугаалажыр айтырыгларны тодаргайлаан, ону белеткээринге киржир кижилерни айыткан тодаргай планын бадыладып ап турар.

Ажыл планын ёзугаар партия хуралдарынга тургузары-биле белеткетинип турар айтырыгларны хуралдың болурунуң бетинде эге организация секретари боду ыяавыла хынап көрүп турар. Ажыл планынга немелделер болгаш казылдалар дугайында боттарының, саналдарын коммунистер киирип турарлар. Ажыл планын бадылаарын шак мынчаар шүгүмчүлелдиг сүмележип көрүп турар чорук дараазында хуралдарга соңгаарладып болбас чугаалажыр чугула айтырыгларны шилип алырын хандырып келген. Чижээ, сентябрь айда ажыл планының дугайында чугаалажыышкын болуп турда партия организациязы күрбанк конторазында ажылдакчыларның техниктиг өөредилгезинин дугайында чугула айтырыгны киирбээнилерээн. Ажылдың ол кошкай берген талазын ажыл планынга киирериниң эргежок чугулазын коммунистер негээннер. Ынчангаш ону дараазында хуралга тургузуп чугаалажыр кылдыр немеп бадылаан.

Партия хуралының болур хүнүнүң бетинде ийи хонук бурунгаар коммунистерге чарлап турар. Бо болза, хуралдарга чугаалажыр айтырыгларның дугайында коммунистерниң белеткелдиг келирин хандырып келген.

Партия хуралдарынга чугаалажыр айтырыгларны ийиден көвүдетпейн турар. Ол болза, хуралдың киржикчилериниң чугаалажып эрткен айтырыының дугайында ханы болгаш тодаргай шиитпирни хүлээп алырын хандырып турар. Ынчангаш, партия хуралы бисте киржикчилерниң бедик идепкейи-биле болуп эртип турар. Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел калбарып, аппараттың ажылын экижидеринче угланган саналдар үргүлчү болуп, бедик идейлиг деннелге эртип келген.

Бо чылдың августуң 29-та партия организациязының ээлчеглиг хуралынга чаа өөредилге чылынга партия чырыдыышкынының четкизинде белеткелдер дугайында айтырыгны чугаалашкан. Бо айтырыгны белеткээрин коммунистер Тараев болгаш Клят оларга дааскан турган. Олар партийжи даалганы ак-сеткилдиг күүсеткеннер: белеткел үезинде коллективтиң бүгү кежигүннери-биле беседаларны кылып, оларның билиниң деннели-биле болгаш күзели-биле политиктиг өөредилгениң хевирлерин тодаргайлааннар. Айтырыгны хуралга чугаалажып турар үеде коммунистер хөй-хөй айтырыгларны салып, эрткен өөредилге чылында практиктиг ажылга тургулаан четпестерни айтып, ол четпестерни чаа өөредилге чылында болдурбазының оруктарын боттарының саналдарынга бергеннер. Партия хуралы политиктиг чырыдыышкынның четкизинге экижиделгелерни болдурарынче тодаргай хемчегларни айыткан шиитпирни хүлээп алган.

Партия организациязының ажылында шиитпирлериниң күүселдезинге экижидилгелерни болдурарынче дээш демисел чаңчыл болган. Партиянын иштики ажылының деннелиниң бедик болуп турары оон кол хамааржып турар. Хурал бүрүзүнге партия организациязының секретари эрткен хуралдарга хүлээп алган шиитпирлериниң күүселдезинин дугайында база ол ышкаш коммунистерниң шүгүмчүлелчи саналдарының күүселдезинин дугайында информацияларны кылып турар. Мындыг чурум болза, партия хуралдарының шиитпирлериниң күүселдезинин талазы-биле ажылды экижидип, коммунистерни быжыг чурумга чаңчыктырып, партия организациязының секретариниң талазындан коммунистерге берген партийжи даалгаларының күүселдезин доктаамал контрольдаарын болдуруп турар. Партия хуралының шиитпирлериниң күүселдезин боттандырарынга болгаш коллективтиң мурнунда турар соорулгаларны күүседиринче массаны мобилизастаарынга хана солун бодунуң улуг ролюн көргүзүп келген.

Партия хуралдарынга албан черинде коммунистернин мурнакчы ролюнуң дугайында айтырыгларны чугаалажырын практикалап турар. Ол болза, коммунистерниң ажылында четпестерни чогуур үезинде узуткаарын база чамдык коммунистерниң ажылга болгаш чурумга харысалгалыг болур чоруун бедидерин хандырып келген. Чижээлээрге, акша эргилдезинин секторунда ийи коммунист бар, ол секторга ажылдың улуг четпестери турган. Партия хуралы ында коммунист эш Чебодаеваның бүдүрүлгеге мурнакчы ролюнуң дугайында айтырыгны чугаалашкан. Эш Чебодаева ол хуралга коммунистерниң берген саналдарын чөптүг деп көрүп билинмишаан, кыска хуусаанын иштинде бодунуң талазынга турган четпестерни узуткап, аңаа дааскан участоктуң ажылын сегиткен.

Ынчалза-даа бистер партияның ажык хуралдарын чорударын эвээш практикалап келгенивисти четпес деп миннир ужурлуг бис. Моон соңгаар партия хуралдарын эртирерин улам бедик деннелге чедирип, коммунистерниң болгаш партия кежигүнүнге кандидаттарның коммунистиг кижизидилгезинин школазы болур оон ролун чөптүү-биле ажыглаарын чеьдип алыр ужурлуг бис.

А. МУГИНОВ,
Областың күрбанк конторазында партия эге организациязының секретари.

Партия чырыдыышкыны организастыг эгелээн

Эрзин районнуң Нарын алдын уургайында партия чырыдыышкынының өөредилгези бо чылын организастыг эгелээн. Ында ВКП(б) төөгүзүн өөрениириниң ийи бөлүгүү бодунуң кичээлин октябрьнин 3-те организастыг болгаш эки белеткелдиг эгелээн.

Эрткен чылын ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунун 6 дугаар бөлүүнге чедир өөренген бөлүм бо чылын 7 дугаар бөлүктен эгелеп өөрөй берген, ынчаарга база бир бөлүм 1 дугаар бөлүктен эгелеп кичээлдей берген.

Бөлүмнериниң дыннакчыларын партия эге организациязының хуралынга бадылаан болгаш оларның өөренип шыдаар белеткелин шыңгыы барымдаалаан. Дыннакчылары шупту 21 кижи, эрткен чылга деннээрге бо чылын 8 кижиге хөй болуп турар.

Комсомолчулардан болгаш аныяктардан тургустунган политшкола бодунуң ажылын база-ла эки белеткелдиг эгелээн.

ВКП(б) райкомунуң бюрозу бадылаан пропагандистер эштер Антипин, Соловьев, Висенко олар боттары кичээлдерге эки белеткенип, дыннакчылар программа материалын эки шиңгээдип алырынга, конспектини шын тургузарынга улуг сагыш салып турар.

Б. БАДАРЧЫ.

Колхозтуң малы өзүп турар

Чаа-Хөл районнуң Үрбүн сумузунда улгатыр катыштырган Сталин аттыг колхозтуң малчыннары ниитинин мал ажылын хөгжүдер дугайында партияның болгаш чазактың шиитпирин чедиишкиниг күүседир дээш чүткүлүн салып турарлар.

Артельде ниитинин малдарын тос айлар дургузунда мал өстүрер планын 113,7 хуу күүсеткен. Оон иштинды: чылгы 124,6 хуу, инек 122,5 хуу, хой, өшкү 135,9 хуу күүсеткей болгаш 288 анай, хураганнарны, 80 кулуннарны, 48 бызааларны бүрүн камгалап алган.

Район Совединиң депутады херээжен эш Д. Арапчор 190 төрээн хоюндан 190 баш хураганнарны, комсомолчу Т. Ховалыг 48 төрээн инээнден 48 бызааларны камгалап доруктуруп алганнар.

Саанчылар 9 айлар иштинде 8600 ажыг литр сүттү саап ап, Довукай, Өктээн, Диис, Бопук олар сүт саап алыр планнарын чартык чылда 105 хуу күүсеткеннер. Инек малдың фермазы эрткен чылга бодааргa 5,6 катап хөй орулганы колхозка берген.

Инек малдың фермазының эргелекчизи комсомолчу Уйнук ферманың ажылдакчыларының күш-хүнүн дүрүм ёзугаар кылып, күш-хүннерни доктааткан норматив ёзугаар санап берип турар. Сталин аттыг колхоз районда мурнакчы колхозтарның бирээзи болуп турар. Күрүне мурнунга бүгү даалгаларын чогуур өйүнде күүседип, күрүнеге 103 центнер эт дужаар планын июль айда-ла ажыр, 408 килограмм дүк дужаар планын күүсеткеш, пландан дашкаар 380 килограмм дүктү ажыр дужааган. Күскү хөй агарлаашкынын чорудуп, агарны база дужааганнар.

Колхозтуң мал эмчизи эш Хорлуу, зоотехник эш Мажаа олар колхозтуң малдарын аарыг, кадык бе дээрин көргеш, оон одарларын чаартып тургускан. Колхозтуң малчыннары малдың одарын эки таарыштырып, оон хайгааралын эки чорудуп турар.

Колхозтуң даргазы эш Сүктер партия эге организациязының секретари эш Хоюгбан олар ниитинин продуктулуг мал ажылын хөгжүдери дээш удуртулганы боттандырып, фермалар эргелекчилеринге айтыышкынларны берип, ол чугула ажылдарны контрольдап, илеткелин албышаан, четпестерни илередип турарлар.

БИСТИҢ КОРР.

Совет тургузуг

Улуг-Хем район Совединиң күүсекчи комитединде

Чоокта чаа Улуг-Хем район Совединиң күүсекчи комитединиң хуралынга, 1951—52 чылдарның кыжы нывда аңныыр сезон ажылының белеткелиниң дугайында «заготживсырьё» директору эш Белошапко болгаш белеткелдер конторазының директору эш Сотпаның тус-тус илеткелдерин дыннап чугаалашкан.

Илеткелчилерниң илеткелинден илерээни болза, 1950—51 чылдарның кышкы аңныыр сезонунуң үезинде, аңчылар-биле керээлер чарары болгаш аңчыларны аткарары организастыг эвес чорутунганындан районнуң «заготживсырьё» чери, районнуң белеткелдер конторазы өлүк белеткелиниң планын күүсетпээн. Ол ышкаш ийи болгаш үш кварталдарда өлүк садып алырының планнарын база-ла күүседип шыдаваан. Белеткелдер Министерствозунуң районда төлээзи, районда белеткелдер организацияларын хүн-бүрү удуртпайн, оларның ажылынга доктаамал контрольду тургузуп, практиктиг дузаламчыларны үеш-ааида көргүспейн, ол организациялардан хоорук байдалга турган. Районнуң белеткелдер организацияларның кайызынга-даа аңчылар-биле ажылды багай тургускан. Аңныыр ажылының ужур-дузазының дугайында ажылчы чоннарның болгаш аңчыларның ортузунга тайылбыр массалыг ажылдарны суму (суур) Советтериниң даргалары болгаш белеткелдер организацияларының ажылдакчылары четпес чорудуп турарлар.

Өлүк планнарын хуусаа бетинде күүседир дугайында районнуң өлүк белеткел организациялары багай ажылдап турарын район Совединиң күүсекчи комитеди демдеглевишаан, 1951—52 чылдарның кышкы аңныыр сезонунуң планын, аңныыр ажылының дугайында керээлерни колхозтар-биле, аңчылар-биле чарарын, аңныырның планын тус-тус колхозтар, сумулар аайы-биле бадылап, хемчеглерни ап чорударынга практиктиг дузаламчыларны көргүзерин, белеткелдер министерствозунуң районда төлээзи эш Комаровка болгаш районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи эш Муслимовка район Совединиң күүсекчи комитеди дааскан.

Аңныыр сезонунуң үезинде аңчыларны эки шынарлыг бараннар-биле хандырар хемчеглерни ап, садыг черлеринче аңчыларның хереглээри чугула бараннарны амдыгааштан октаар хемчеглерни ап чорударын райпо даргазы Гущин, ооң белеткел которазының эргелекчизи Сотпа болгаш «заготживсырьё» Белошапко оларга хүлээткен.

Районга 1951—52 чылдарда аңныыр сезонунуң чылын организастыг эртирер болгаш аңныыр керээзиниң ужур-дузазының дугайында районнуң мурнакчы аңчыларының слёдун чоокку хүннерде эртиреринде «заготживсырьё» директору эш Белошапко болгаш райпонуң белеткелдер конторазының эргелекчизи эш Сотпага дааскан.

Х. ТЕМБИРЕЛ.

Актив-биле ажылды кошкатпас

Актив-биле ажыл болза, хүн-бүрүнүң ажылының үре-түнчелдиг болурунга улуг рольдуг. Актив болза, суму Совединиң база бир кол даянныр күжү.

Ындыг турбужа, Чаа-Хөл районнуң Чаа-Хөл суму Соведи бодукун активи-биле багай ажылдап турар.

Суму Совединиң хуралдары кончуг эвээш болгулаар. Чыл эгезинден бээр сессияларны үгле 3 катап кылган.

Ол болуп турган хуралдарга-даа, сессияларга-даа активтерни киириштирип, оларга ажыл-агыйжы даалгаларны бербейн турган.

Ажыл-агыйның кандыг-даа чугула кампанияларының үезинде суму Совединиң активтериниң кылган ажылдары көзүлбес. Күскү дүжүт ажаап алыышкынының үезинде суму Совединиң хуралы бүдүн чартык ай дургузунда болбаан. Совет бодунуң активи-биле ажылды чорутпаан. Оон хараазы-биле хуу ажыл-агыйлыглар күрүнеге тараа дужаар планын күүсетпээн болгаш ол суму өске сумулардан чыгдып каап турар. Бир эвес актив-биле ажылды кошкатпайн, оларга даалгаларны берип турган болза мындыг чоруктардан чайлап болур турган.

Оон ыңай суму Соведи кандыг-даа чугула ажылдар кылыр дээнде райкүүскомнуң болгаш партия райкомунуң сургакчыларын азы төлээлекчилерин манаар, олар чокка ажыл кылбас үүлдер бар. Ол чорук суму Совединиң даргазы Норжуктуң багай чаңчылы-дыр.

Суму Соведи бодунуң активтерин ажылга киириштирип, оларга даалгаларны берип, ол даалгаларның күүселдезин негээр ужурлуг. Шак ынчаар ажылдаар болза, суму Совединиң масса ортузунга ажыл чорударынга улуг ажыктыг.

Х. КУҢГАА.

Мал кыштаглаашкынынга организастыг белеткенир

Чылыг кажааларны белеткеп турар

Чаа-Хөл районнуң Үрбүн сумузунда Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артели мал кажааларының тудуун болгаш септелгезин эки чорудуп турар.

Тудуг бригадири комсомолчу эш Т. Суванның башталгазы-биле колхозчу тудугжулар бо чылын чаңгыс аай хевирлиг үш чаа кажааларны тудуп дооскан. Ол кажааларның шынары дыка эки болуп турар. 60 баш саар инектер кирер саман-биле кылган бир кажааның узуну 40 метр, дооразы 8,2 метр, бедии 2,70 метр. Оон соңгазы 20, эжин 2. База 60 баш аныяк инектер тургузар шакла ындыг бир кажааны кылган. 50 ажыл аттары кирер бир кажааны дыт ыяш-биле кылып дооскан. Өлчаъс дүшпезин дээш кажааларны крышалап алган.

Саманны хептээриниң, эптеп салырының нормазын комсомолчулар Норжай, Болат-оол Серицмаа, К. Анай-Кыс олар 140—150 хуу чедир, колхозчулар Мандараа, Севен, Илчинмаа, Санаа, Даржаа олар 150 хуу чедир күүседип келгеннер.

Колхозтуң бүгү малын чаа кажааа-биле бүрүн хандырып шыдавас деп чүве билдингир. Мону барымдаалааш, колхоз эрги кажааларның септелгезин чоруткан. 15 кижилиг бир бригада Ортаа-Хем дагларында 19 санныг кажааларны 11 хонукта септеп дооскан. Ол кажааларга 2700 ажыг хой кирер деп планнаан. Кажаа септелгези үргүлчүлеп турар болгаш Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнуң байырлалының бетинде доозар дээш ажылдап турар.

К. ОНГА.

Кыштаглаашкынга белеткенмейн турар

Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг сумузунда «Искра» колхоз мал ажылынче улуг сагыш салбайн турар. Мал чеми белеткээриниң планын үгле 40 хуу күүсеткен, мал кажаалары тудар планын күүсетпээн, үгле бичии болдурга кажаазы борастап алган. Септезе чогуур 13 кажааларның чаңгызын-даа септевээн, оларны септээр дугайында колхоз даргазы Доржу дүжевейн-даа турар.

Ук колхозтуң 70 ажыг баш малы улус кырында өре болуп чоруур. Бо дугайында колхоз баштаар чери, колхозтуң ревизия комиссиязы хемчег албайн турар.

Мал ажылын сайзырадып турар мурнакчы колхозтарның үлегерин ап, моон соңгаар шиитпирлиг хемчеглерни алыры негетинип турар.

Т. АРАНДОЛ.

Кышка ынчаар белеткенмес

Кызылдың көдээ районунуң Тапсы сумузунда «Черби» колхоз мал кыштаглаашкынынга белеткенмейн турар. Шээр малдың дөрт черде кыштагларының чаңгызын-даа септевээн, иштин арыглаваан, көрженин коптарбаан. Инек малдын 1 кажаазын база септевээн.

Колхоз бо чылын бода малга 2 чаа кажаа, хаванга 1 кажаа тудар планын боттандырбайн, саазын кырынга артырган. Кыштаглаашкынга ындыг белеткел чок кирип болбас.

Т. ЛОПСАН.

Редакцияга чагаалар

Оларның хомудалы

Барыын-Хемчик районнуң Аскы-Барлык сумузунда «Ленин оруу» колхозтуң ажыл-ишчилери чайгы, күскү сиген, тараа ажаап алыышкынының үезинде хову шөлдерге амыр чок ажылдап келгеннер. Ынчаарга, оларның ортузунга культура-массалыг кижизидилге ажылы шуут чорувайн келген. Ылангыя ук колхозтуң тараа, сиген шөлдери район төвү-биле барык-ла кожа чыгыы турунда, районнуң турум-даа, көжердаа кинозу аңаа чаңгыс-даа барып көрбээн.

Оларга кино көргүзер дугайында колхозчуларның негелдези улуг турган. «Бистиң колхозка кажан-на кино көргүзүп келир чүве ирги? Көдээ ажыл-агыйга хамаарышкан солун кино чуруктардан көрзе аар! Хей-ле чагып келдивис, мынчага сураг, кандыг чиктиг чоор дарга!» — деп районнуң төвүнден келген сургакчы бүрүзүнге олар үргүлчү хомудап келгеннер.

Демги эмгежок хөй сургакчылар: «Шын-дыр, дилээнерни дораан-на хандырар бис» — дээш, хап чаныпла турган, а аазаашкын амдыгаа чедир сураг. Дилег кылып, чөгел төткен колхозчулар, ам мынча деп хомудап турарлар: «Бистиң негелдевис үүге хандыртынмайн турар чоор? Келген сургакчы бүрүзү-ле ВКП(б) райкомунуң, райкүүскомнуң харыысалгалыг төлээлери болур чүве чораан. Оларга тургускан негелде күүсетинмеске, ам кымга тургузар болза күүсетинип болур чүве ирги! Чеьдип кээп шыдавас чүве болза, боттарынар кээп сөөртүп алыңар, дизе кандыг боор?...»

К. СААЯ.

База катап Хандагайты столоваязының дугайында

Өвүр районнуң Хандагайты суурда райпонуң столоваязында күш-ажылдың организастыы сачдаргай, ажылдакчыларның сагылга-чуруму салдынчак, күш-ажылдың бүдүрүкчүлдүү куду болуп, арыг-шеверни сагывайн турар.

Столоваяның ажылдакчылары аъш-чем бар-даа болза, ону четчири-биле кылып белеткеп шыдавайн турар, столоваяның шалазын аштап чугбайн турар болгаш чемненикчилерге чемни чугдунмаан хирлиг саваларга кудуп берип турар.

Столоваяның повары эш Потылицына бодунуң хүлээлгезин эки күүсетпейн, чемни четчири-биле белеткевейн, шынарын экижитпейн турар, столоваяның кухнезиниң ишти, аяк-савазы хирлиг, чемненикчилер оон кандыг бир негелде кылырга ону херекке ап көрбес, янзы-бүрү сөстер-биле оларны бак сөглеп, дорамчылап турар. Столоваяның кассазында ээлчег барымдаалаар чурум доктаатынмаан, чамдык кижилер чемни кухнеден боттары ап алыр чоруктар бар.

Столоваяның ажылын сегидеринче, оон ажылын эде организастаарынче, аңаа культурлуг болгаш сагылга-чурумнуг чорукту тургузарынче Өвүр районнуң хереглекчилер ниитилелиниң баштаар чери болгаш райкүүском сагыш салза чогуур.

К. ВАСИЛИЙ.

Колхозтарга үчёт хыналдазын күштелдирер

Барыын-Хемчик районнуң колхозтарында үчёт ажылы кончуг багай чорутунуп турары бо чылдың августа чоруткан хыналдадан илерээн.

Ылангыя «Кызыл тараачын», «Совет Тыванын 5 чыл ою», «Комсомол 30 чыл ою» колхозтарда үчёт кончуг багай тургустунган. Үнүп кирип турар көдээ ажыл-агый продуктуларынга, малдың чаш төлүнге, үнген малдарга кандыг-даа документ болгаш актылар тургуспайн турар. Ону кылып турза-даа, хуусаазында кылбайн, өйүн эртиргеш арга чадаарда ёзу барымдаалап кылып турар.

Малды болгаш эт-хөреңгини харыылап турар кижилерге акт ёзугаар быжыглаваан. 1951 чылда колхозчуларның бүдүрер ажылының нормалары эде көрдүнмээн болгаш колхозчуларның ниити хуралдарынга бадылатынмаан.

Колхозтарның санакчылары колхозчуларның ажылдаан күш-хүннериниң үчёдун кылбайн, колхозчуларның күш-хүннериниң көргүзүүн ханаларга азып чарлавайн турар.

Районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң инструктор-бухгалтери эш Халбың ол дугайында бодунуң дорт хүлээлгезин багай күүседип турар. Колхозтарда продуктуларның, эт-хөреңгиниң болгаш акша-мөңгүннүң үчёт чок чоруу ниитиниң колхозчу өнчүзүнге самчыгдал тудагдалды болдурарынга орукту ажыдып турар.

Барыын-Хемчик районнуң көдээ ажыл-агый килдизи үчёт ажылын чурумчударының талазы-биле колхозтарга тодаргай дузаламчы көргүзери чугула.

П. КАЛИНИН.

Атомнуг чепсек дугайында „Правданың“ корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызын даштыкыда канчаар көрүп турары

КЫДАТ УЛУС РЕСПУБЛИКА

ПЕКИН, октябрь 13-те, (СЭТА). «Шицзечжиши» деп журналдың октябрь 13-те үнген ээлчеглиг дугаарында «Атомнуг чепсек дугайында эш Сталинның улуг медеглели» деп эгелиг мурнуку үүл парлатынган.

Боттарын атомнуг чепсек бүдүрүлгезиниң чажыдының монопольдиг ээлери бис деп санатынып турган үези кажан-даа эглип келбези-биле эрте бергенинге америк империалистер кончуг таарзынмайн турарлар — деп ол үүлде чугаалап турар. Делегейниң ийи дугаар дайынының төнген соонда америк империалистер боттарын атомнуг бомба бүдүрер талазы-биле монополистер кылдыр санатынып алгаш, бүгү делегейге боттарының тергиидээшкинин тургузар сорулга-биле өске чурттарны үргүлчү коргудуп болгаш контактаарын оралдажып келгеннер. Ол оралдажыышкыннар чедиишкинниг болбаан, үүге дээрге, ССРЭ, Кыдат болгаш өске-даа демократтыг чурттар «атомнуг дипломатияның» мурнунга кажан-даа аткаарлап көрбээннер. Ам америк-империалистерниң планнары шуут ойтур шаптынгылаан, үүге дээрге атомнуг чепсек бүдүрүлгезиниң чажыдын үүгле Америка ээлеп турар эвес-ле болгай. Ол өске-даа чурттарда, хамыктың мурнунда Совет Эвилелинде бар болуп турар. Октябрьниң 6-да «Правданың» корреспондентизинге бодунун харыызынга эш Сталин мынча дээн: «Шынап-ла, атомнуг бомбаларның хевирлериниң бирээзиниң шылгалдазын биске чоокта чаа кылган үүве. Англи-америк агрессчи блоктуң халдаашкынындан бистиң чуртувусту камгалаар план ёзугаар янзы-бүрү хемчээлдиг атомнуг бомбаларның шылгалдазын моон соңгаар-даа чорудар апаар» —...«Атомнуг бомба массалыг узуткаашкынның чепсээ болуп турар-даа болза, ол, дайын чорудулгаларының хемчээлинге тиилелгени хандырып шыдавас деп үүвени билир бис. Оон ынай, 1917 чылдың сөөлүнден бээр АКШ атомнуг бомба бүдүрер талазы-биле монополистер эвес апарган деп үүвени база билир бис. Атомнуг бомбаны америк империалистер ажыглаарындан дидинмейн бараныныр бир чылдаганы болза, тайбыңның болгаш демократияның лагеринде атомнуг чепсектиң барын олар билгени болур. Атомнуг бомбаны хереглээриниң кыжаныышкын, котпактаашкынынче болгаш коргудуушкунунче угланган англи-америк империалистериниң планнарынга эш Сталинның сөөлгү медеглели өлүмнүг согуушкун болган.

ССРЭ, Кыдат болгаш өске-даа демократтыг чурттар кандыг-даа агрессчи дайынга удур турур, олар бүгү делегейге тайбыны негеп турарлар. Ындыг негелде болза, делегейниң тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарының негелдези болур. Совет Эвилели-даа, Кыдат-даа, улус демократиязының чурттары-даа АКШ-че, Англияже азы кандыг бир өске-даа чуртче халдаар деп кажан-даа бодавайн турганнар. А англи-америк агрессчи лагерь үүгле делегейниң чаа дайынының белеткелин күштелдирип турар эвес, харын агрессчи дайынны Кореяда чорудуп турардыр. Ындыг байдалдарда англи-америк блоктуң агрессчи бодалдарын үүгле тайбың болгаш демократияның лагерин күштелдирери-биле ойтур шаап болур болгаш бүгү делегейге тайбыны үүгле ооң-биле камгалап ап болур.

Совет Эвилели атомнуг чепсекке кезээде удур турган. Атомнуг энергияны кижи төрелгетенни узуткаарынга эвес, а ооң чаагай чоруунга ажыглаары дээш Совет Эвилели кезээде демисежип келген. Ынчалза-даа америк империалистер бүгү делегейге тергиидээшкинин тургузуп алыр деп хоозун бодал бодап турар болгаш атомнуг бомбаны бүдүрерин үргүлчүлеп турарлар. Делегейниң үш дугаар дайынын эгелээн үеде атомнуг бомбаны ССРЭ-ге удур хоругдал чокка ажыглап болур эвеспе деп англи-америк агрессчи блок санап турган. Англи-америк агрессчи блоктуң ындыг хоозун бодалдары кажан-даа боттанып шыдавас. Эш Сталинның чугаалааны болза, «оларның Совет Эвилелинче халдаарының таварылгазында Совет Эвилели чепсек чок турарын агрессорлар күзеп турбайнаан. Ындыг-даа болза, Совет Эвилели ооң-биле чөпшээрешпес, агрессорларга бүгү чепсек-биле ужуражыр херек деп бодап турар» — дээн.

ССРЭ-де атомнуг чепсектиң бар турары болза, бүгү делегейге тайбыны хандырарыныр идегелдиг магадылалы болур. ССРЭ-де атомнуг чепсектиң бар турары болза, атомнуг бомбаның дузазы-биле делегей кырынга тергиидээшкин тургузар дээр америк империалистерниң планын ойтур шапкан. ССРЭ-де атомнуг чепсектиң бар турары болза, чаа делегей дайынын кыпсырыныр планнарынга удур улам шиитпирлиг демисежир кылдыр англи-америк агрессчи блоктуң чуруттарының улузун албадап турар. ССРЭ-де атомнуг чепсектиң бар турары болза, кижи төрелгетенге үүгле атомнуг дайынның улуг үргелдериниң камгаланыр арганы бээр эвес, харын чаа дайынының черле янзы-бүрү ядаралдарындан камгаланыр арганы база берип турар.

Атомнуг чепсек талазы-биле бүгү-делегей контролюнуң дугайында эш Сталинның дагын саналын кыдат улус болгаш бүгү делегейниң тайбыңга ынакшылдыг улустары изин-биле деткип турарлар.

ШАНХАЙ, октябрьниң 13-те, (СЭТА). Атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызынга холбаштырган үүлдү октябрьниң 13-те «Чжан-ваи» деп хөй политиктиг журнал парлап үндүрген.

Дайын кыпсыкчылары атомнуг чепсекке мөңге монополиялыг бис деп бодал-биле боттарын аргаланып турганнар деп ол үүлде чугаалап турар. Совет Эвилелинге янзы-бүрү хемчээлдиг атомнуг бомбаларның шылгалдазын моон соңгаар-даа чорудар апаар деп медеглевишаан, Генералиссимус Сталин оларның ол хоозун бодалдарын кезээде салдарады шапкан.

Ынчалза-даа, эш Сталинның чугаалааны-биле алырга,— Совет Эвилели атомнуг чепсекти хоругдаары дээш, атомнуг чепсекти бүдүрерин соксадыры дээш турун турар.

Атомнуг чепсек талазы-биле өзулуг бүгү-делегей контролюн тургузарының дугайында эш Сталинның саналы дайын кыпсыкчыларынга таарышпайн турар. Оларның саналдааны «контроль» болза, улусту мегелээринче, ол чепсекти хосйлужударынче угланган турар. АКШ-тың саналдааны план ёзугаар, атомнуг чепсек талазы-биле контроль болза, АКШ-ка таарымчалыг «шпионажтың эки организэстатынган системазын» тургузар сорулгалыг болуп турар. АКШ-тың саналы болза, атомнуг энергияның тайбың тургузуушкун сорулгаларынга ажыглаашкынын тодаргай эвес үеже соңгаарладыр дугайында өске чурттарны албадаарынче угланган болуп турар.

«Синьхуажибао» солунче ол солуннуң номчукчуларындан болгаш аңгы-аңгы номчукчулардан хөй-хөй чагаалар кирип турар. «Атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш Сталинның харыызы болза, империалистиг агрессорларга шынгыы сагындырыг болуп турар — деп номчукчу Жунь Дэ-ли бижип турар...

Атомнуг чепсекти хоругдаарының дугайында эш Сталинның саналын долузу-биле детпишаан, бис тайбың дээш демисежип келгенин ам-даа бодап турарлар.

Атомнуг чепсек талазы-биле өзулуг бүгү-делегей контролюн тургузарының дугайында эш Сталинның саналы дайын кыпсыкчыларынга таарышпайн турар. Оларның саналдааны «контроль» болза, улусту мегелээринче, ол чепсекти хосйлужударынче угланган турар. АКШ-тың саналдааны план ёзугаар, атомнуг чепсек талазы-биле контроль болза, АКШ-ка таарымчалыг «шпионажтың эки организэстатынган системазын» тургузар сорулгалыг болуп турар. АКШ-тың саналы болза, атомнуг энергияның тайбың тургузуушкун сорулгаларынга ажыглаашкынын тодаргай эвес үеже соңгаарладыр дугайында өске чурттарны албадаарынче угланган болуп турар.

«Синьхуажибао» солунче ол солуннуң номчукчуларындан болгаш аңгы-аңгы номчукчулардан хөй-хөй чагаалар кирип турар. «Атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш Сталинның харыызы болза, империалистиг агрессорларга шынгыы сагындырыг болуп турар — деп номчукчу Жунь Дэ-ли бижип турар...

Атомнуг чепсекти хоругдаарының дугайында эш Сталинның саналын долузу-биле детпишаан, бис тайбың дээш демисежип келгенин ам-даа бодап турарлар.

Эш Сталинның чугаа бүрүзүле бүгү делегейниң бөдүүн кижилериниң амыдыралынга, быжыг тайбың дээш оларның демисеглинге төөгүлүг болуушкун, төөгүлүг эргилиишкин болуп турар — деп «Ткорба» деп культура болгаш политика айтырыгларының талазы-биле недель санында үүнүп турар журнал мурнуку үүлде бижип турар. Сталинның чугаалары бүгү делегейде чүс-чүс миллион ажылчы чоннарга улуг деткимчени кезээде эккеп турар болгаш реакцияның күжүнге олар аар согуушкун болуп турарлар. Атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызы база ындыг чугаа болуп турар.

Улуг Сталинның мерген угаанныг болгаш шыңгыы сөстери болза агрессорларга аар согуушкун болгаш бүгү делегейде тайбыңның күштерининге күчүлүг деткимче болуп турар... — деп ол үүлде чугаалап турар. Атомнуг чепсекке монополиязы-биле мактанып, база кижи төрелгетенни узуткаарынга үүг хире атомнуг бомбалар херек болурул, база ооң-биле кайы-хире олча-ажык ажылдап болурул деп ыят чок санап турган кижилер ам, кажан оларның өскерликчи планнары буступ дүшкен үеде, «Американың Катышкан Штаттарының айыыл чок чоруунга кыжаныышкын дугайында» алгыржыр деп оралдажып турарлар. Ынчалза-даа ССРЭ-нин холунда атомнуг бомба болза, Американың Катышкан Штаттарының азы кандыг-бир өске чурттарның айыыл чок чоруунга кыжаныг эвес, а үүгле империалистерниң дайын планнарынга удур тайбыңга ынакшылдыг кижи бүрүнүң быжыг идегели-биле кады сүртел болуп турар деп үүвени бүгү делегейниң үүс-үүс миллион ажылчы чоннары болгаш тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижи төрелгетен эки билип турар.

«Лидове Новины», «Праце», «Земледельске новины» болгаш өске-даа солуннар болза, «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызынга ажылчы чоннарының харыы үннерин боттарының арыннарында парлап турарлар.

ФИНЛЯНДИЯ

ХЕЛЬСИНКИ, октябрьниң 13-те, (СЭТА). «Инск» солуннуң сөөлгү дугаарларында атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызынга холбаштырган мурнуку үүл парлатынган.

АКШ атомнуг бомбага монополиязын чидирген дээр дугайында эң-не бедик бадыткалды алган дайын кыпсыкчыларының лагеринде төөгүнүң чаа чалгыын эш Сталинның медеглели болдурган деп солун айтып турар. Агрессорга бүгү чепсек-биле ужуражыр дугайында Совет Эвилели черле сагыш салыр апарган деп солун демдеглеп турар.

Совет Эвилели атомнуг чепсекти хоругдаар деп хөй удаа саналын киирип келген, ынчалза-даа дайын кыпсыкчылары атомнуг бомбалар бүдүрер талазы-биле монополиязынга идегээш, ооң бүгү саналдарын өскерлиш чокка ойталадып турганнар. Ам Совет Эвилели атомнуг чепсекти хоругдаарын база катап саналдап турар. Ындыг туруш Совет Эвилелиниң тайбың политиказының база бир чаа бүзүредии болуп турар. Тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижи төрелгетен Сталинның медеглелин өөрүшкүлүү-биле байырлап турар. Совет Эвилелиниң тайбың политиказының шынзыдыкчы бүзүредиин финлянд улус база катап алган.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

ПРАГА, октябрь 13-те, (СЭТА). Атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызынга холбаштыр чехословак улустуң бодал-соруу болгаш идегелдери болза, үлетпүрүнүң, көдээ ажыл-агыйның, культураның ажылдакчыларының, эң янзы-бүрү профессияларның болгаш янзы-бүрү назылыг кижилериниң чугааларын парлап турар чехословак солуннарының арыннарында көстүп, ооң-биле кады ол солуннар болза, «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызын боттарының мурнуку болгаш редакциялыг үүлдеринде тайылбырлавышаан турарлар.

Эш Сталинның чугаа бүрүзүле бүгү делегейниң бөдүүн кижилериниң амыдыралынга, быжыг тайбың дээш оларның демисеглинге төөгүлүг болуушкун, төөгүлүг эргилиишкин болуп турар — деп «Ткорба» деп культура болгаш политика айтырыгларының талазы-биле недель санында үүнүп турар журнал мурнуку үүлде бижип турар. Сталинның чугаалары бүгү делегейде чүс-чүс миллион ажылчы чоннарга улуг деткимчени кезээде эккеп турар болгаш реакцияның күжүнге олар аар согуушкун болуп турарлар. Атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызы база ындыг чугаа болуп турар.

Улуг Сталинның мерген угаанныг болгаш шыңгыы сөстери болза агрессорларга аар согуушкун болгаш бүгү делегейде тайбыңның күштерининге күчүлүг деткимче болуп турар... — деп ол үүлде чугаалап турар. Атомнуг чепсекке монополиязы-биле мактанып, база кижи төрелгетенни узуткаарынга үүг хире атомнуг бомбалар херек болурул, база ооң-биле кайы-хире олча-ажык ажылдап болурул деп ыят чок санап турган кижилер ам, кажан оларның өскерликчи планнары буступ дүшкен үеде, «Американың Катышкан Штаттарының айыыл чок чоруунга кыжаныышкын дугайында» алгыржыр деп оралдажып турарлар. Ынчалза-даа ССРЭ-нин холунда атомнуг бомба болза, Американың Катышкан Штаттарының азы кандыг-бир өске чурттарның айыыл чок чоруунга кыжаныг эвес, а үүгле империалистерниң дайын планнарынга удур тайбыңга ынакшылдыг кижи бүрүнүң быжыг идегели-биле кады сүртел болуп турар деп үүвени бүгү делегейниң үүс-үүс миллион ажылчы чоннары болгаш тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижи төрелгетен эки билип турар.

«Лидове Новины», «Праце», «Земледельске новины» болгаш өске-даа солуннар болза, «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызынга ажылчы чоннарының харыы үннерин боттарының арыннарында парлап турарлар.

Тайбыңның Пактызы дээш!

ИТАЛИЯ

РИМ. Тайбың талалакчыларының итали комитединиң чарлааны болза, сөөлгү медээлер ёзугаар алырга Италияда 14.353.842 кижи боттарының аттарын беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга салган.

АВСТРИЯ

ВЕНА. Тайбың талалакчыларының австри чөвүлелиниң медээлеп турары-биле алырга, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга Австрияда 842.153 кижи аттарын салган.

ГОЛЛАНДИЯ

ГААГА. Беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннары Голландияда үргүлчүлеп турар. Кыйгырыг адаанга 181.471 кижи шагда-ла аттарын салган.

ГВАТЕМАЛА

ПРАГА. Телепресс агентилелиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, ам үеде беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга 66073 ат салыышкыннары республикада чыгдынганын тайбың камгалалының гватемал комитеди чарлаан.

(СЭТА).

Кыдат улустуң улуг тиилелгелери

(„Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!“ деп солуннуң арыннарындан)

«Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!» деп солуннуң 39 (151) дугаары сентябрьниң 28-те Бухарестиге үнген.

«Кыдат улустуң улуг байыры» деп номернің мурнуку үүлүн — 1949 чылдың октябрьниң 1-де Кыдат Улус Республиканы чарлааныың ийи чыл оюнга тураскааткан. Улуг кыдат улус-биле кады бүгү депшилгелиг кижи-төрелгетен бо хүн гоминдан реакцияның болгаш америк империализмниң катышкан күштерин тиилээн Кыдатка улусчу-демократтыг революцияның төөгүлүг тиилелгезин дедеглеп турар.

Бодунуң шылгатынган баштынчызы эш Мао Цзе-дуннуң башталгазы-биле Кыдаттың алдарлыг компартиязы 1925—1927 чылдарның буржуаз-демократтыг революциязын; 1927—1936 чылдарның он чылдың хамааты дайынын; 1937—1945 чылдарның Японияга удур сес чылдыг дайынын өттүр кыдат улусту чорудуп келген болгаш чурттуң хөй-хөй областарында улустуң эрге-чагыргазын, ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эрге-чагыргазын задыткаан. Делегейниң ийиги дайынынга Совет Эвилелиниң төөгүлүг тиилелгези, гитлерлиг Германияның болгаш милитаристиг Японияның чылча шаптырганы, база европ чурттарының улус демократиязының тургустунганы болза, Кыдатка хосталга шимчээшкининиң долу тиилелгезин болдурган чугула бүгү делегей фактору болган.

Улус республиказын чарлааныыбиле Кыдаттың төөгүзүнде чаа үе эгелээн. Кыдат улус эн баштай-ла чуртта эрге-чагырганы бүрүнү-биле боттарының холунга алган, улус демократиязының диктатуразын тургускан болгаш коммунистиг партияның болгаш улус чазаанның үнүбиле чаа амыдыралды тургузар, хостуг, ёзулуг хамаарышпас, улусчу-демократтыг күрүнени тургузар бодунуң күзелиниң дугайын байырлалдыы-биле айыткаан. Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле кыдат улус чангыс-эптиг улусчу-демократтыг фронтуга сырый катышкаш, ажыл-агыйның кадыг берге хоозураашкының ажып тиилээринге политик болгаш экономнуг үндезин чаартылгаларны боттандырарынга күштерни бодунга тыпкан. Национал хамаарышпас чорук дээш, демократтыг улуг чаартылгалар дээш, империалистиг америк агрессияга болгаш феодалдыг реакцияга удур демиселдин идеялары массаларга шингээтинген болгаш күчүлүг материалдыг күш болу берген. Империалистиг араатаннарны бодунуң чуртундан үндүр сывыргаш, улуг садыгжы буржуазиядан конфискастаан үлетпүрү, транспортту болгаш банкыларны күрүне өнчүхөреңгизинге шилчидип бербишаан, феодалдыг чер эдилел системазын узуткавышаан, улус эрге-чагыргазы миллион-миллион кижилерни күш-ажылчы маадырлыг чоруктарже көдүрүп үндүрген болгаш ажылчы чоннарның чаагай чоруун дүрген бедиденге эргежок чугула байдалдарны тургускан:

Кыдат Улус Республиканың чедиишкиннери болгаш тиилелгелери болза, дарлакчыларның хинчээнден хосталган улус чүү-даа кылырынга аргалыг болурунуң көскү көргүзүү, улусчу эрге-чагырганың күчүлүг амыдыралчы күштериниң хереченизи болур:

Бодунуң бүгү революстуг чаартылгаларынга кыдат улус Совет Эвилелиниң найыралдыг болгаш деткимчелиг дузаламчызынга, кыдат улустуң улуг өөнүү И. В. Сталинның күчүлүг деткимчезинге даянын турар. ССРЭ биле Кыдат Улус Республиканың аразында найырал, эвилел болгаш бот-боттарынга дузалажыр дугайында 1950 чылдың февральдиң 14-те чарган керээ, база ооң соонда улаштыр чарган экономнуг керээлер ийи улуг улустарның акы-дуңма найырал-харылзаазын кезээ мөңгеде быжыглаан. Кандыг-даа өнчүк чөңгээлер-биле, кандыг-даа өш-өшээнниг оралдажыышкыннар-биле америк империалистер төөгүнүң дугуюн дедир эргилдирип шыдавастар. Кыдат улус америк империалистерниң кем-буруулуг үүлгедиглеринге шынгыы согуушкунну берип турар.

Кыдат улус тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустар-биле чангыс лагерьде бодунуң революстуг чаалап алыышкыннарын, бүгү делегейде тайбыңның хереңин камгалап турар.

«Кыдат Улус Республиканың ийи чыл ою» деп үүлде Кыдаттың Коммунистиг партиязының Политбюрозунуң кежигүнү **Дун Пи-унуң** бижип турары болза, Кыдат Улус Республика империалистерге болгаш оларның чалчаларынга удур демиселге төрүтүнген. Ооң туруп келгенинің баштайгы ийи чылының хөй кезии империалистиг агрессияга удур демиселге эрткен. Чыл ажыг үе мурнунда Кыдатка боттарының аштырыышкынын миннирин күзевээн америк империалистер Оожум океанның суглары-биле 8000 километр ажыг орукту эртип кирген болгаш Кыдаттың найыралдыг кожазы—Улус Демократтыг Кореяга удур боо-чепсектиг агрессияны эгелээннер. Ооң-биле кады американ империалистер боттарының шериглдалай болгаш агаар күштерин кыдат девискээр—Тайван ортулукту эжелеп алыр дээш чорутканнар.

Улустуң Төп чазаа, совет чазактар-биле болгаш өске чурттарның улустары-биле кады корей айтырының тайбың арга-биле шиитпирлээрин оралдажып келген. Ооң ынай улустуң Төп чазаа америк империалистерни үргүлчү сагындырып келген. Ынчалза-даа америк эжелекчилер 1950 чылдың октябрьде 38 дугаар параллельди эрткеш, октябрьниң 20-де Пхеньянны эжелеп алган болгаш Кыдат Улус Республиканың кызыгаарларынче шурап келгеннер. 1950 чылдың августан эгелээш Кореяны эжелеп алырынга киржип турар америк шериг-агаар күштери Соңгу-Чөөн-Кыдаттың агаар кызыгаарларын чөрчүп үреп келгеннер. Америк империализм чаагай күзелин илергейлевес чүве болган төлээде, кыдат улуска америк империализмниң чаа халдаашкын бүрүзүн ойтур шаварынга белен болурундан өске чүве турбас.

Эш Дун Пи-унуң демдеглеп турары болза, америк империалистерниң агрессиязынга удур маадырлыы-биле камгаланмышаан, кыдат улус иштики демиселге-даа боттарының күжениишкиннерин кошкатпайн турар. Эрткен ийи чылдың дургузунда Кыдаттың улусчу-хоставчы армиязы ам американнарның эжелеп алганы Тайван ортулуктан өске Кыдаттың бүгү девискээрин хостаан. Тибетти тайбың арга-биле хостааны болза, кыдат улустуң 1951 чылда чугула чаалап алыышкыннарының бирээзи болур.

Кыдат Улус Республиканың чедип алган канчаар-даа аажок улуг чедиишкиннерин, толаргай көргүзүпүшаан, ол чедиишкиннер болза, Кыдаттың Коммунистиг партиязының болгаш Мао Цзе-дунга баштаткан улустуң Төп чазаашың удуртулгазы-биле катышкан кыдат улус иштики болгаш даштыкы-даа дайзыннарны чылча шаап, хамык бергелерни ажып тиилээр болгаш социализмче бар чоруур күчүлүг болгаш чечектелген улус демократиязын тургузуп шыдаар дээрзин тодаргай көргүзүп турар-дыр деп эш Дун Пи-у бижип турар. Кыдат улус Кореяның Улус армиязын болгаш кыдат эки-турачыларны деткивишаан, ооң-биле кады чурттуң күштүг камгалалын тургузарын оралдашпышаан, Америкага удурланыышкынның шимчээшкинин ийи дапкыр күштелдирип турар. Кыдат улус Совет Эвилелинге баштаткан тайбынның болгаш демократияның лагеринде быжыы-биле турып турар болгаш америк империалистерге баштаткан империалистиг лагерьде белеткеп турар агрессчи дайынны калбартырының планнарын болдурбас дээш туюлунга чедир демисежир. Бурунгаар чоруурунга кыдат улуска шаптык кылып шыдапкы дег ындыг күштер делегейде чок.

Солунда «Болгарияның коммунистиг партиязында отчёт-соңгулда хуралдарының болгаш конференцияларының түңнелдеринге» деп, Болгарияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң секретари **Иван Райковтуң** улуг үүлүн парлаан.

Отчёт соңгулдалыг хуралдар болгаш конференциялар болза, партияның маргыш чок организастыг болгаш политиктиг өзүлдезин, чурттуң бүгү политиктиг болгаш культурлуг амыдыралын удуртурунга ооң чедиишкиннерин, ажылчы чоннарның массалары-биле ооң быжыг харылзаазын, Вылко Червенковка баштаткан димитровчу ТК-ны долгандыр идеялыг болгаш организастыг сырый катышканын көргүскеннер деп, эш Райков бижип турар. Олар болза, Ленин—Сталинның улуг өөредиинге, Совет Эвилелинге, ВКП(б)-ге болгаш эш Сталинга партияның чайгылыы чок бердингенин база катап бадыткааннар.

Чедиишкиннер-биле чергелештир отчёт-соңгулдалыг хуралдар болгаш конференциялар ажыл-агыйның удуртулгазында элээн улуг четпестерни демдеглээн. Кол-ла четпес чорук болза, хөй-хөй удуртур партийжи организациялар бүдүрүлгеге ажылчы чоннарның медерелдиг активчи киржилгези дээш системалыг, кызымаккай демиселди чорутпайн турарында, ажыл-агый организациияларынга үргүлчүнүң дузаламчызын көргүспейн, оларны каадырлар-биле системалыг быжыглаар дугайында четпес сагыш салып турарында болур. Партийжи аппарат ургулайында ол органнарны барык ажылдавазынга чедирип, оларны солуй бээр, ооң түңнелинде массалар ортузунга партийжи болгаш политиктиг ажыл чыъдып каап турар.

Ынчалза-даа чок, өске-даа четпестер партияның өзүлдезинин болгаш ооң массаларга саълдарының өзүлдезинин үзүктел чок ниити хемчегларинде илеретинип турарлар. Отчёт-соңгулдалыг хуралдарга болгаш конференцияларга болгулаан илеткелдер болгаш саналдар болза, чылча шаптырган трайчо-костовчу сатыныкчы-шпиоцчу дээрбечилерден партийжи органнар шыңгыы дуржулганы алганын көргүскеннер. Партияның удуртур органнары революстуг серемчилелин элээн быжыткан болгаш күштелдирген. Партия организациялары бодунуң социал составын экижиткен. Үш дугаар партийжи конференцияның соонда бир чыл дургузунда ажылчыннарның партияда удельдиг дензизи 25, 76 хуудач 28, 69 хуу улгаткан.

«Шүгүмчүлел болгаш библиография» деп бөлүкте Венгрияның ажылчы чоннар партиязының ТК-ның Политбюрозунуң кежигүнү **Мартон Хорваттың** «Тайбың болгаш социализм тургузуу» (М. Ракошиниң чугааларының болгаш үүлдериниң дугайында чыынды) деп үүлүн парлаан. Рецензиялатынып турар чыындының хаара тудуп турар үези чаа Венгрияның төөгүзүнде онза ужур-дузалыг болуп турар. Ол үе 1949 чылдың майда чеьдип алган соңгулда тиилелгезинден эгелээн. Ынчаарда Венгрияның ажылчы чоннар партиязының удуртулгазы-биле ажылчы ангы ажылчы тараачыннар-биле эвилелге эрги буржуаз партияларнын улус массаларга саълдар халдавырын барык бүрүнү-биле чылча шапкан болгаш ооң-биле социализм тургузарынче, социалистиг хоойлулалды,чаа Конституцияны, советтерни тургузарынче орукту ажыткан.

Венгрия Улус Республиканың чедиишкиннериниң чугула үнер төзү болза, Совет Эвилелиниң төтүнмес дуржулгазы болгаш ооң ак-сеткилдиг дузаламчызы үргүлчүнүң деткимчези болур дээрзин эш Ракошиниң ажылдарында демдеглеп турар. Венгрияның хосталганы аңаа Совет Эвилелиниң көргүзүп турар хөй таланың дузаламчызынын үүгле эгези болган деп чүве ам мырынай тодаргай апарган. Төөгүде үлегерлээр чижек чок ол харылзаалар болза, чурттар аразының бүгү-делегей харылзааларында чаа эге болур.

Бодунуң үүлдериниң бирээзинде эш Ракошиниң бижээни болза, Совет Эвилели — социализм тургузуп турар бистиң чуртувуска улуг чижек, ол өстүн эн ханы утказы-биле ол болза—массаларның школазы. Теориялыг улуг, принципиальдиг-даа, хүн-бүрүнүң практикалыг сорулгаларын-даа шиитпирлээр дээнде, бис ол чижекти удуртулга болдуруп турар бис. Ленинниң болгаш Сталинның чурту теориялыг

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының октябрь 17-де медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязының кезектери кыдат улустуң экитурачы отрядтарының сырый деткимчези-биле бүгү фронтуларга америк-англи эжелекчилерниң болгаш лисынманчы шериглернің кадыгдошкун атакаларын чедиишкинниг ойтур шаап, оларның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырып турар.

Төп фронтуга Хванчхоньнуң соңгу талазынга Улустуң армиязының камгалал шугумун чаза таварыырын оралдажып, 100 ажыг танкаларга, дыка хөй самолёттарга болгаш артиллерияга деткиткен америк 24-кү дивизияның база лисынманчы ийиги болгаш алдыгы дивизиялларның кезектериниң калчаалыг 20 ажыг атакаларын Улустуң армиязының катыжыышкыннары чедиишкиннии-биле ойтур шапкан.

Октябрьниң 17-де Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш дайзынның самолёттарын кедеп адар адыгжы-аңчыларның отряттары Пхеньян, Нампхо, Сунъань, Аривонь, Хванчжа, Вонсан болгаш өске-даа хоорайларның тайбың чурттакчыларын араатанзыг ёзу-биле боолаарын үргүлчүлеп турган дайзынның 12 самолёттарын аңдара аткан.

(СЭТА).

Англияда кижи бажын санай аар бергелериниң өзүлдези

ЛОНДОН. Англи парлалганын дыңнадыгларындан ап көөрге, барык-ла англи ажылчы чоннарның күжү-биле боттанып турар чепсегленишкин бүдүрүлгези-биле холбаштыр англи чурттакчыларга үндүрүг салыышкыны улам өзүп турар. Чурттуң бүгү национал орулгазының 45 хуузу үндүрүглер болуп турар болгаш олар англи ажылчы чоннарның ажыл төлевириниң 50 ажыг хуузун бодунче сиирген турар.

Чурттакчылар үндүрүг төлээринден үргүлчү ойталап турар болгаш эрге-чагырга черлеринге удурланыышкыннар кылып турар апарганнар. Үндүрүгнүң аар-бергелери ол хире шыдатынар аргажок болу берген.

(СЭТА.)

Америк монополистер Канаданы ээлеп ап турар

Америк монополия Канаданың бойдус байлаан бодунуң холунче киирип ап, ону дайын белеткелинге ажыглап турар. Канаданың депшилгелиг парлалгазының медээлеп турары болза, демир рудазының Мажтова можуда Стип Рокта, Лабаратор чартык ортулукта болгаш Кесвек можузунда байлаан америк компаниялар эжелеп алган. Ол-ла үеде чурттуң иштинде ажыглап турар каңның 75 хуузун АҚШ-тан киирип ап турар. 1951 чылдың эгезинде Канада чазак каң хереглетинип турар бүгү тудуг ажылдарын америк монополияның контролинче киирген болгаш ам чугула ындыг тудуг бүрүзүн тударының чөпшээрелин Катышкан Штаттардан алыр болуп турар.

Альберт можуда эн байлак нефть тывыжының черин америк «империэл Ойл компании оф Канада» деп фирма эргелеп турар. Ол ышкаш Саскачеван можуда нефти черин база америк монополияже киирип берипкен. А Канада Катышкан Штаттардан бензинни улуг өртек-биле садып ап турар. Канаданың демир рудазы, нефтизи, ыяжы болгаш малы Катышкан Штаттарже чиик өртектиг киирип турар.

(СЭТА).

АҚШ-тың коммунистиг партиязының национал комитединиң секретари Гэс Холлдуң шиитиргени

ВАШИНГТОН. АҚШ-тың коммунистиг партиязының национал комитединиң секретари Гэс Холлду доп дораан хоругдаары-биле Тексаркап хоорайның (Техас штат) федеральдыг кара-бажыңында аппарган деп АҚШ-тың юстиция министерствозу октябрьниң 11-де чарлаан. Буруудатырганны карабажыңга хоругдаарының мурнунда судка чедирер турган практикадан министерство ойталаан деп ооң дыңнадыында чугаалап турар.

(СЭТА).

Уругвайда тайбың талалакчыларының бир дугаар национал конгрези

МОНТЕВИДЕО. Октябрь 12-де Монтевидео хоорайда «Стеллад Италиа» деп театрда тайбың талалакчыларының бир дугаар национал конгрези ажытынган. Чурттуң бүгү булуннарындан чурттакчыларның янзы-бүрү кезектерин төлээлеп турар 350 чыгыы төлээлер конгрессте чыглып келген. Конгресстиң ажыдыышкынынга чурттуң профэвилелдериниң, культураның, күш-культураның болгаш өске-даа депшилгелиг организацияларының чүс-чүс төлээлекчилери, а ол ышкаш Бразилияның, Аргентинаның, Чилиниң, Парагвайның тайбың талалакчыларының чоруткан төлээлери киришкен.

Тайбың камгалалының национал комитединиң чиңгине секретари, Тайбынның Бүгү-делегей Төвүлелиниң кежигүнү инженер Хосе Луис Массера тайбын дээш демисел дугайында илеткелди кылган.

Ол, делегейниң чаа дайынының улам өзүп турар кыжаныышкынынга удур бүгү делегейде тайбың талалакчыларының шимчээшкининиң өзүп турарын чугаалаан.

Уругвайның улузу делегейниң бүгү улустары-биле кады бир деңге хол тутунчуп алган чоруп олурар болгаш дайынга, уругбай чазактың дайын политиказынга, Кореяже уругвай шериглерни чорударынга шиитпирлии-биле удурланып турар болгаш бүгү улустарның аразынга тайбың дээш туржуп турарлар» — деп ол чугаалаан. Ооң ынай илеткелчиниң демдеглээни болза, «Уругвайның тайбың талалакчылары беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Төвүлелиниң Кыйгырыының адаанга 200 муң ажыг ат салыышкынын чыып, тайбыңны камгалаары дээш деп бүгү улустарның шимчээшкиннериниң херээнге бодунуң салыын киргеннер. Оларның ол чыгган ат салыышкыны Стокгольм Кыйгырыының адаанга чыгдынганындан 65 хуу хөй болуп турар.

Массера конгресстиң киржикчилерин, бүгү тайбың талалакчыларын, чурттуң бүгү ак-сеткилдиг шынчы кижилерин тайбың дээш, Тайбынның Бүгү-делегей Төвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазы дээш демиселди улам күштелдиреринче кыйгырган.

Ооң соонда национал конгресстиң киржикчилери санал бергеннер.

Конгресстиң пленарлыг хуралының сөөлүнде хоорайның шөлүнге тайбың камгалалының национал комитединиң организастааны хөй мун кижи киржикчилиг митинги болуп эрткен. Ол митинги тайбың дээш демиселдин, беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарары дээш деп кыйгырыг-биле эрткен. Ол митингиге чүве чугаалаан кижилер уругвай шериглерни даштыкыже чорудар дугайында уругвай чазактың шиитпирин буруушаап, уругвайжыларның Кореяже барбазын медеглеп турганнар.

(СЭТА).

Барыын Германияның саң-хөөчүлериниң америк империалистер-биле чугаалажыышкыны

ВЕНА. «Дер абенд» солун «Кельнден медээлээн медээни парлаанында чугаалап турары болза:

Барыын Германияның үлетпүр бөлүктериниң билдинип турары-биле алырга, Кельнде банкыларның бирээзинде 3 миллион немец маркка түңнүг чажыт фонду бар болуп турар. Ону бо чылдың чайынындз Барыын Германияда бөлүк үлетпүр ээлери тургускан, ол түңнү Германияның Демократтыг Республиказынга удур үрегдекчи ажыл-чорудулгаларын акшаландырарынга кордүнген болуп турар.

Ол фондуну организастап тургузарынга Барыын Германияның үлетпүр ээлери болгаш саң-хөөчүлери Цанген, Хенле, Пфердменгес, Кост болгаш Релен олар киришкен. Ол фондунуң хөй кезиин Барыын Германияда америк эжелел эрге-чагырга чери киирген болгаш херек кырында ону тарадырының эргезин бодунда тудуп турар. «Франк-фуртер Хефте» деп журналды үндүрүп турар Көгонга 200 муң марканы бээринге ол черден айтыышкын берген. Ынчангаш ол журналга генерал Клейниң чагаазын болгаш немец дыл кырынга өске-даа америк литератураларды үндүрер ужурлуг. Ол-ла хөреңгиден Германияның Демократтыг Республиказының бүдүрүлге черлеринге янзы-бүрү өлүрүкчү чоруктар кылыр деп көрдүнгенинге белеткелди кылырынга чарыгдаары база көрдүнген. Чижээ, американчыларның айтыышкыны ёзугаар ол фондудан 70 муң марканы Барыын Германияның иштики хереклер Министри Лергe августа берген. Ол түңнү Тюрингиге өлүрүкчү чорук кылыры-биле аңаа белеткелге чарыгдатынар. Германияның Демократтыг Республиказының чурттакчыларының ортузунда чажыды-биле пропаганды ажылын чорудуп турар организация болур бүгү герман айгырыгның талазы-биле министерство черинин министр Кайзер баштаан кижилер ол хөреңгиден база хөй түңнү алган болуп турар.

(СЭТА).

Япон профэвилелдеринге удур хемчегни американчылар чорудуп турар

ПРАГА. Гонконгте солун ажылдакчыларының бөлүүнүң дыңнадыынга хамаарыштыргаш, Телепресс агентилелиниң медээлеп турары болза, Токиода Риджуэйниң штабының күш-ажыл килдизиниң начальниги Эмис чамдык япон профэвилелдериниң ажылдакчыларынга болгаш оларның профэвилелдериниң кежигүннеринге Япония-биле чангыс талалыг тайбың керээзинге болгаш америк-япон дайын дугуржулгазынга удур чүве чугаалаарын болгаш «сумелээн».

Япониянын профэвилелдериниң Төп чөвүлелиниң, ооң эгелеп үндүргени «Тайбыңны камгалаарынче угландырган дөрт үүлдү» чарлаарын соксадырын Эмис негеп турар. Ол болза мындыг үүлдер болур: бүгү талалыг тайбың керээзин чарары; Японияда америк шериг баазаларын чок кылыры; Японияның дайынга киришпези болгаш Японияны боочепсеглээрин хоругдаары. Бир эвес профэвилелдериниң ажылдакчылары чангыс талалыг тайбың керээзинге болгаш «айыыл чок, чоруктуң пактызынга» удурланырын үргүлчүлээр кады кол советтен үндүрерин чеьдип алыры-биле Эмис кыжанып турар.

(СЭТА).

Турцияда тараачыннарның берге байдалының дугайында

СТАМБУЛ. Турцияда ажылчы чоннарның амыдырал байдалының канчаар-даа аажок берге байдалының дугайында турци парлалганын медээлери херечилеп турар. Ол чоруктуң чылдагааны болза, турци чазак чурттуң экономиказын чаа дайын белеткелиниң сонуургалынче долузу-биле чагыртып киргенинде болур. Чурттуң чурттакчыларының хөй кезии болуп турар турци тараачыннар премьер-министр Мендерес баштаан турци помещиктериниң талазындан кадыг бергези-биле дарладып, аш-чуттан болгаш аарыгдан качыгдап турар.

Чоокта чаа «Ватан» деп турци солунга Вилайеттиң губернатору турган Ченкыры Рефика Нояннын турци тараачыннарның амыдырал байдалының дугайында чүүлүн бижээн. Тараачыннарның амыдырал байдалын экижидеринче чазактың кичээнгей салбайн турарын демдеглевишаан; авторнуң бижип турары болза: «Хөй-хөй черлерде тараачыннар хүн херели дегбейн турар өл шык, агаар багай черде мал-биле кады чурттап турар. Ол чуртталга черлери болза, кырын чер-биле шыпкан, ханазында азы серизинде чангыс үт кылгаш ону шил болгаш саазын-биле дуглап каан черлеп хүн херели киирип турар черлер болуп турар. Чүгле чер бажыңнарлыг суур лар безин чуртта бар» — дээн.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажыңы 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 2—62; харыысалгалыг редакторнуң орадакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш урав-чүүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьының, пропаганда болгаш агитация, көдөө ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чаваа килдистериниң—2—68; иштики информация, бухгалтериянның—2—65.

Б01546 Облуугеонмуң типографиязы